

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Andra kammaren.

Nr 40.

Onsdagen den 17 mars, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående reglering genom lagstiftning av ömsesidiga rättigheter och skyldigheter i fall då någon erhållit rätt att taga husbehovsvirke å skog, som äges eller disponeras av annan; och

nr 21, i anledning av väckt motion om rätt för jordägare, vilkas fastigheter äro avsöndrade från kronoegendomar, att efter utsyning erhålla behöfligt hägnadsvirke.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 2.

Härefter förekom till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av väckt motion om ändring i 33 § väglagen. *Om ändring 33 § väglagen;*

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 32, hade herr *Nilsson* i Linnås *m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 33 § väglagen, att i densamma inrymdes befogenhet för kronolänsman med biträde av två nämndemän att utsyna, varest väglagningsämnen för de allmänna vägarnas underhåll tjänligast och till minsta skada för jordägaren kunde avhämtas, samt bestämma till vilket belopp ersättning därför skulle utgivas, varjämte motionärerna anhållit, att vederbörande utskott måtte uppgöra förslag till de ändringar och omformuleringar av paragrafen, som för vinnande av motionens syfte vore erforderligt.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte av riksdagen bifallas.

Om ändring i
33 § väglagen.
(Forts.)

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar vice talmannen *D. Persson, E. A. Lindblad, Nilsson* i Tånga, *Ekerot, Nilsson* i Linnås och *Hage*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda och till riksdagen inkomma med förslag till förenklade bestämmelser i avseende å det i 33 § av lagen om vägghållningsbesvärets utgörande å landet den 23 oktober 1891 stadgade förfaringssätt, då någon ville å annans mark taga väglagningsämnen och överenskommelse med jordägaren ej kunde träffas; samt

av herr *Hamilton*.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr vice talmannen *D. Persson*, som yttrade: Herr talman! Jag skall gärna medgiva, att den reform, som herrar motionärer här föreslagit, icke är någon så synnerligen stor reform; men jag tror dock, att det förslag som framförts är av den beskaffenhet, att det förtjänar att komma under omprövning i sammanhang med den revision av väglagen i allmänhet, som nu pågår.

Den fråga det här gäller, är att få en förenklad procedur vid värderingen av väglagningsämnen och bestämmandet av plats där sådana få tagas. Vi reserverar oss i likhet med motionärerna trots, att man utan någon som helst fara för rättssäkerheten skulle kunna förorda ett något enklare förfaringssätt än det, som föreskrives i 33 § av väglagen den 23 oktober 1891.

Som herrarna känna till, stadgar nämnda paragraf, att då parterna icke kunna enas, häradsrätten i vissa fall skall verkställa syn på stället och utföra värderingen. Att detta är en mycket tung och kostsam apparat, därom torde vi nog alla kunna vara eniga. Jag skulle t. o. m vilja gå så långt, att jag skulle vilja påstå att utskottet alldeles icke har rätt, då utskottet söker göra gällande, att rättssäkerheten i någon mån skulle rubbas, om man skulle övergå till skiljedomsförfarande i detta avseende.

Herrarna känna nog till, att man i allmänhet drar sig för den högre kostnad, som blir en följd, om häradsrätten skall verkställa syn på stället; och det går ju så till, att vanligtvis skickas det två eller möjligen tre nämndemän, som verkställa denna syn. Jag vill icke förneka, att priset å väglagningsämnena därvid i många fall kan bli rättvist uppskattat efter det verkliga värde, som dessa ämnen kunna ha på den platsen. Men om parterna icke äro nöjda med detta enklare förfaringssätt, måste man, enligt den ordalydelse som paragrafen har, anlita häradsrätten, för att verkställa syn på stället och värdering.

Det kan ju hända, att i häradsrätten sitter en ung jurist,

som är kunnig på det rent juridiska området men som, då det är fråga om att bedöma värdet av väglagningsämnen, kanske har något svårt att skilja på till exempel vanligt grus och vanlig lera eller kanske matjord. Nu kan man ju invända, att han har de i detta avseende sakkunniga nämndemännen att lita till. Ja, detta är sant, men det förhåller sig dock så, att det fordras att alla dessa nämndemän skola vara eniga mot domhavanden, för att deras mening skall kunna bli gällande, därest den unge domaren skulle hava en annan uppfattning än nämnden.

Jag vill visst icke underskatta den juridiska bildningen. Tvärtom, jag sätter den mycket högt, och jag medger också, att denne unge jurist kan uppsätta protokoll över syneförrättningen på ett i formellt avseende mycket förtjänstfullt sätt. Men jag tror icke att värderingen i allmänhet blir mera exakt, än om man skulle använda det enkla skiljedomsförfarande, som reservanterna här förordat. Skiljedomsförfarandet tillämpas på andra områden, där ofta mycket större värden äro föremål för prövning och värdering än vad som i många fall kan bli händelsen, då det gäller att värdera en grustäkt, det torde envar av oss kunna erkänna.

Jag tror sålunda, att andra kammaren gjorde klokt uti att, oaktat första kammaren redan har bifallit utskottets förslag, dock göra ett uttalande till förmån för reservationen; ty jag förmodar, att den så kallade vägkommissionen då skulle finna anledning att åtminstone taga frågan under omprövning. Men om ingen erinran göres mot det gamla stadgandet, så är det ju klart, att om man framdeles, då kommissionens förslag föreligger inför riksdagen, vill komma med en motion, det kommer att göras den invändningen, att vägkommissionen prövat alla stadganden i väglagen, men att i detta fall den icke funnit anledning att föreslå någon ändring. Men då kan man också, förefaller det mig, på förhand förutse resultatet, nämligen att man avstyrker en eventuell motion, som skulle gå i den riktning, som reservanterna här föreslagit.

Jag skall icke närmare utveckla saken, herr talman, utan skall på grund av det anförandet endast anhålla att få yrka avslag å utskottets hemställan och bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag däraf och bifall i stället till den av herr vice talmannen D. Persson m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 3.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget jordbruksutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t om inrättande av spannmålslagerhus.

Ang. inrättande av spannmålslagerhus

Ang. inrättan-
de av spann-
målslagerhus.
(Forts.)

I anslutning till vad som föreslagits uti två lika lydande motioner, väckta den ena, nr 13, inom första kammaren av greve *Alexander Hamilton m. fl.* och den andra, nr 37, inom andra kammaren av herr *Ekerot m. fl.*, hemställde jordbruksutskottet, till vars behandling förenämnda motioner hänvisats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en utredning av frågan om spannmålslagerhus, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Häremot hade herrar *Nilsson* i Tånga och *Sjöblom* reserverat sig.

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Herr *Röing*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! För de av kammarens ledamöter, som hysa utpräglat agrariska åsikter, måste genomläsandet av det föreliggande utskottsbetänkandet ha varit en glädjestund, då de funnit att så gott som hela jordbruksutskottet med undantag av två ledamöter icke blott instämt i ett yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t om införande här i vårt land av spannmålslagerhusinstitutionen, utan även i motiveringen uttalat sin anslutning till tanken att utredningen samtidigt skulle omfatta införandet av införselbevis här i landet. Detta senare har utskottet gjort med all rätt, när det en gång kommit till den slutsats som det gjort angående frågan om inrättande av spannmålslagerhus, alldenstund den senare frågan, precis som de ärade motionärerna framhållit, intimt sammanhänger med frågan om införande av införselbevis.

Jag skall, herr talman, icke tillåta mig att här sysselsätta mig med den förra delen av den ifrågasatta utredningen, utan skall ägna en liten stunds uppmärksamhet uteslutande åt frågan om införande av införselbevis här i landet.

Detta spørsmål är, mina herrar, ett gammalt agrariskt krav, här liksom i Tyskland, ett krav som restes redan på saligt avlidna agrarförbundets årligen återkommande möten; och det har sedermera då och då framförts utan att vinna beaktande hos regeringen och statsmakterna. Däremot har det synnerligen beaktats av 1906 års tulltaxekommitté, vars majoritet, bestående av herrar *Hammarström*, *Jespersen*, *Bosæus* och den nuvarande finansministern, yrkade på dylika införselbevis' införande här i vårt land. Men efter den utredning, som detta yrkande föranledde, och de yttranden, som i följd av detsamma inkommo till Kungl. Maj:t, ansåg till och med den Lindmanska regeringen icke lämpligt att upptaga detta krav i den kungliga propositionen rörande ny tulltaxa.

Varifrån kommer nu detta krav, och vad är anledningen till att dylika införselbevis hava införts i ett annat land i Europa? Jo, detta krav kommer — som protektionismen i övrigt — från

Tyskland och där kan man verkligen säga att *någon* anledning på sin tid förefanns att införa dylika införselbevis. Förhållandena i Tyskland voro nämligen då, liksom de fortfarande äro, sådana, att i västra Tyskland bor i stort sett den sådeskonsumerande allmänheten, medan däremot i Ostpreussen, Schlesien och i allmänhet i östra delen av Tyskland den sådesproducerande befolkningen är att söka. Det var alltså en rent nationalekonomisk fråga som förelåg: är det fördelaktigast att importera från Amerika, med begagnande av de utmärkta förbindelser via Rotterdam och Rhen, som finnas till Rhenprovinsen och dess storindustri, det för dessa arbetardistrikt erforderliga förrådet av spannmål och låta den jordbruksidkande befolkningen i östra delen av landet få exportera sin spannmål till Skandinavien och vid denna export erhålla ett införselbevis eller »Einfuhrschein», som det heter i Tyskland, på tullens storlek; eller är det nationalekonomiskt fördelaktigare för Tyskland att från de trakter av landet, där överproduktion av spannmål äger rum, skicka denna spannmål per järnväg eller kanal till de västliga delarna av landet? Man kom då till det resultatet, att det vore nationalekonomiskt fördelaktigare att importera den amerikanska spannmålen till Rhenprovinsen och låta lantmännen exportera sitt spannmålsöverskott till Skandinavien mot erhållande av »Einfuhrschein» för tullbeloppet. Det har emellertid under de sista åren uppstått ett allt större missnöje med denna anordning; och kritiken har icke uteblivit vare sig i riksdagen eller i pressen, på möter eller inom olika sammanslutningar, alldenstund man kommit på det klara med, att det endast är förtäckta exportpremier, som man på detta sätt har infört.

Då man nu skulle överflytta denna anordning på svenska förhållanden, så ställde man naturligtvis den frågan till sig själv: äro förhållandena här i vårt land likartade med dem i Tyskland och sådana, att de kunna föranleda, att även vi här i Sverige böra tänka på att införa dylika införselbevis? Nej, mina herrar, förhållandena här i Sverige äro så motsatta, som de kunna vara, mot förhållandena i Tyskland. Här finnes icke en del av landet, som är starkt sådesproducerande, och en annan del av landet, där industriens arbetare bo i större utsträckning och som är starkt sådeskonsumerande. Här i Sverige äro förhållandena sådana, att den sista statistik jag kommit över visar, att t. ex. i fråga om veteproduktion här endast finnes några få provinser med överproduktion, och den enda provins, som egentligen har överproduktion av vete, är Skåne. Nå, var är den industri förlagd här i landet, som har den största produktionssiffran? Jo, precis inom samma provins, inom Skåne. Inom Skåne producerar industrien i runt tal, enligt den statistik jag sist läste, icke mindre än fyra gånger mer än alla de norrländska länen tillsammans, och dock uppgår, som herrarna veta, trävaruindustrien till högst avsevärt belopp. Här i Sverige är sålunda storindustrien placerad just inom samma provins, där egentligen överproduktion

Ang. invättan-
de av spanna-
müllagerhus.
(Forts.)

Ang. invrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forte.)

av vete finns. Följden skulle också, mina herrar, bli den, om vi införde denna anordning med införselbevis, att anordningen nästan uteslutande gynnade de stora producenterna av spannmål i provinsen Skåne, och jag vill fråga er, mina herrar, om icke Skånes berättigade intressen ha tillräckligt tillgodosetts genom en ytterst fördelaktig, ja kanske allt för fördelaktig sockerlagstiftning under de senaste årtiondena och en lika fördelaktig tulllagstiftning rörande stärkelse och alla stärkelsehaltiga fabrikat till stor förmån för potatisodlingen i Kristianstads län? Jag är övertygad om, att Skåne bör ha fått alldeles tillräckligt för närvarande av lagstiftning härvidlag. Allra minst borde man komma fram med ett krav på utredning av en ytterligare utväxt på den protektionistiska tulltaxan i ett ögonblick, då man i stället söker förbilliga levnadskostnaderna. Ty följden av införande av införselbevis, mina herrar, skulle endast bli, att de stora godsägarna och de stora lantbrukarna i provinsen Skåne närmast skulle, under vilken situation det vara månde, erhålla för sin spannmål världsmarknadspris plus tullen intill sista öret. Det är själva innebörden av denna anordning med införselbevis.

Jag kan under sådana förhållanden, mina herrar, ur denna synpunkt omöjligen vara med om att ge min röst för jordbruksutskottets hemställan, och jag ber därför, herr talman, att få yrka rent avslag på detsamma.

I detta anförande instämde herrar *Olausson* och *Olsson* i Ramsta.

Vidare yttrade:

Herr *Molin* i Dombäcksmark: Herr talman, mina herrar! Då jag vid fjolårets senare riksdag fanns bland dem, som instämde i syftet med den av herr *Osberg* då väckta motionen angående invrättande av spannmålslagerhus, ber jag att med några få ord få ange skälen, varför jag nu kommer att lägga mitt votum mot såväl motionen som jordbruksutskottets förevarande utlåtande.

I fjol gick motionen ut på, att de ifrågasatta lagerhusen skulle uppföras på statens bekostnad och att verksamheten vid desamma skulle bedrivas av staten själv. Meningen med fjolårets motion var, att staten skulle bli i tillfälle upphandla säd för sitt eget behov till normala priser och direkt från de producerande, på samma gång som jordbrukarna skulle å andra sidan hjälpas från de ofta för jordbruksnäringen fördärliga mellanhänderna och jobbarna. Dessliques hoppades jag av fjolårets motion, att staten skulle kunna genom sina spannmålsförråd reglera spannmålspriserna på marknaden till den konsumerande allmänhetens sanna väl och bästa.

Det var företrädesvis av dessa motiv jag i fjol instämde i herr *Osbergs* motion. I år har jag lyckligtvis ej satt mitt namn under den nya motionen, en motion som har helt andra syften än

fjölårets. I år är motionen lagd på det sättet, att, såvitt jag kunnat förstå, den är avsedd att förhjälpa storgodsägare- och jobbareintressena att till förfång för det mindre jordbruket och den konsumerande allmänheten, ja, till förfång för staten själv, tillskansa sig oskäligen vinster.

Det var också min mening att något beröra de s. k. utförselbevisen, men då herr Röing nu har omtalat, vad de innebära, skall jag för min del icke vidare uttala mig om dem.

Jag ber, herr talman, att få yrka blankt avslag å såväl motionen som förevarande utskottsutlåtande.

Herr Jeansson i Kalmar: Herr talman! De båda föregående talarna ha yrkat rent avslag på motionen både beträffande inrättandet av lagerhus och införandet av den tyska anordningen med införselbevis. Jag skall för min del be att få uttala mig för inrättandet av lagerhus, men beträffande den senare anordningen vill jag säga, att jag står på nyssnämnda talaress sida. Jag skall nu be att få lämna några skäl för denna min ståndpunkt, grundad på den erfarenhet jag har inom branschen sedan många år tillbaka.

Det är min åsikt, att lagerhusen kunna vara av stor nytta, och att därför tillkomsten av sådana bör stödjas av staten. Detta kan ju gå till på det ena eller andra sättet. Det kan ju ske genom förmånliga lån, sådana som vi ha i rederilånen, i manufakturlånefonden, järnväglånefonden o. s. v., lån, för vilka staten erhåller säkerhet men som utlämnas till låg ränta och som skulle kunna underlätta åstadkommandet av lagerhus.

Om sedan lagerhusen komme att lämna sina ägare någon vinst, beror ju helt och hållet på, hur marknaden kommer att ställa sig, när den lagrade säden en gång skall realiseras. Det är ju, som vi väl veta, olika under olika år. Man har sett exempel på, att det har varit höga pris på höstarna och låga på vårarna och tvärtom. De senare åren ha ju i allmänhet varit sådana, att priserna på vete och råg varit låga på hösten, så att det har väl lönat sig att lagra säden till våren, då högre betalning därför erhållits, så att räntor, kostnader och förlust i vikt väl betalats sig. Men jag har också erfarenhet av, att det varit lägre priser på våren än på hösten, och då har det naturligtvis blivit en dålig affär att ligga på spannmålen till våren. Men denna risk tager jordbrukaren själv, och för staten återstår endast fördelen av att få ett större förråd inom landet av spannmål, vilket, såsom vi väl veta och haft erfarenhet av under den sista tiden, är högst önskvärt.

Jag anser därför, att det är ett verkligt statsintresse att understödja lagerhusen. Även i andra länder lämnar staten jordbrukarna sitt stöd, så att de kunna ligga med sin säd. Så har man under de senare åren i stor utsträckning gjort i Ryssland. Den ryska staten bygger stora magasin och understödjer sina jordbrukare med billiga lån för att de icke skola kasta spannmål.

Ang. inrättan-
de av spannmålslagerhus.
(Forts.)

Ang. inrättan-
de av spann-
måslagerhus.
(Forts.)

målen i marknaden på en gång och därigenom föranleda prisfall utan hålla på den till gynnsamt prisläge inträder.

Beträffande åter frågan om utförselbevisen delar jag icke deras mening, som anse, att tillkomsten därav skulle gagna landet eller att de skulle vara lämpliga att efter Tysklands exempel införa. Ty en sådan anordning vore ägnad att minska landets sädesförråd och sålunda motverka och borteliminera nyttan av lagerhus. En sådan anordning kan aldrig vara tillräddig i ett land, där sädesbrist råder, men väl är den tillämplig i ett land som Tyskland, som har ett oerhört exportöverskott särskilt på råg. Men även i detta land har, såsom den näst föregående talaren yttrade, det rests motstånd mot dessa införselbevis, ett motstånd, som har lett därtill, att förordningen undergått åtskilliga skärpningar, så att man nu icke längre får utföra spannmål mot införsel av så många artiklar som förut, då man ju fick utföra spannmål mot införsel av kaffe, fotogen och mycket annat. Vidare har man vidtagit den förändringen, att utförselbevisens giltighetstid har förkortats.

Men man har icke velat helt borttaga systemet med införselbevis i Tyskland, ty att borttaga detta i ett land sådant som Tyskland, det vore att helt borttaga spannmålstullarnas verkningskraft. Ty det är ju alldeles naturligt, att om inom landet finnas större förråd än landet behöver för sin egen näring, så hopas säden och priserna pressas ned till exportvärdet, det vill med andra ord säga, att tullen helt och hållet bortfaller. Detta har man icke velat vara med om i Tyskland, utan man vill där stödja sina jordbrukare, så att det blir lönande för dem att odla säd. Därför har man måst behålla utförselbevisen och detta därför, såsom jag nämnde, att Tyskland har exportöverskott. Det är i ett tullskyddat land med exportöverskott alldeles nödvändigt, om man vill bevara tullens verkningskraft, att ha utförselbevis. Men är det detta i ett land, som har exportöverskott, så är det raka motsatsen i ett land som vårt, som har brist på spannmål och som måste införa så mycket spannmål som vi. Vi ha ju icke hälften av den vete vi behöva i landet, vi ha icke tillräckligt på långt när under normala år av råg. I ett sådant land verkar tullen alltid. Det är sant, att den vid rik tillförsel kan verka mindre, men den verkar dock framåt vårarna, när spannmålen börjar tryta. Detta har man kunnat konstatera många gånger. Och att i vårt land främja utförsel av en vara, som landet har brist på, det måste väl betecknas såsom skadligt för landet. Ty det föreligger alltid risk att importen stänges. Det ha vi ju helt nyligen fått erfara.

Exporten kan också medföra en nationalekonomisk förlust, om säden försäljes till lägre pris vid exporten än vad den sedan får betalas med vid återimporten. Detta fick Tyskland erfara åren 1906—1907. Ryssland, särskilt Nordryssland, uppträdde som stark köpare. Tyskarna sålde sin råg i stora mängder till Ryssland till pris av, om jag minnes rätt, 11 à 12 kr. per 100 kg,

Detta var på hösten 1906. På våren 1907 upptäckte man i Tyskland att man försålt sig. Våldiga mängder råg måste åter importeras. Denna import kom från Sydryssland, och då fick Tyskland köpa igen stora delar av den säd, det hade exporterat för mycket, till ett pris av 16 å 17 kronor, sålunda 4 till 5 kronor mera. Det blev en ren nationalförlust, miljoner av renaste guld gingo ur landet. Något sådant skulle man också kunna tänka sig skulle kunna äga rum i vårt land. Ett gynnsamt prisläge i november månad, då spannmålen har hopats i lagerhusen, hos kvarnarna och spannmålshandlarna, förenat med billiga priser för leveranser under våren, grundade på utsikter till en lysande skörd i Argentina och Australien, skulle locka och föranleda innehavarna av spannmål att sälja denna i november. De skulle resonera som så: Vi få mindre betalt på våren, när den stora skörden kommer från Argentina och Australien, än vad vi kunna få i dag, och då är det naturligt att vi handla affärsmässigt, om vi sälja, och så lockas de att sälja i tanke att landet skall kunna köpa igen denna spannmål till lägre pris och att de sålunda icke skada sitt land genom att låta denna säd gå till utlandet.

Det kan ju, som jag sade, vara ett gynnsamt ögonblick just då på grund av felslagen skörd i Tyskland, Danmark eller andra länder, medan det just här varit god skörd. Sådant har man sett exempel på. Nå, vad kan då inträffa? I december, när Argentinas, och i januari, när Australiens skörd skall bärgas, komma svåra väderleksförhållanden. Man har ofta sett, att Argentinas skörd just då den skolat mogna, genom frost fördärvats och har den icke gjort det, har det ofta hänt, att den vid bärgningen så skadats, att utförseln minskats till mindre än hälften av vad man hade tänkt. Då blir det en plötslig prisstegring. Alla, som hade tänkt att kunna köpa denna säd billigt, strömma fram i marknaden, kasta sig över det som kommer och driva upp priserna. De stora veteköparna, Italien, Tyskland m. fl., komma då fram och följderna blir höga priser. Då stå vi där; vi ha i november skickat ut vår säd till låga priser och få köpa icke blott hela det kvantum, som vi skeppat ut, utan dessutom även vad vi under normala förhållanden skulle behöva, eftersom vi ju ha brist på säd i landet, och allt detta få vi köpa till betydligt högre priser än vi sålt för. Vad detta kan spela för roll vill jag visa genom att erinra om att en stegring, sådan som inträffade, enligt vad jag nyss nämnde, året 1906—1907 på fyra till fem kronor icke är något ovanligt. Sverige behöver importera 200,000 ton vete och om landet för detta får betala 5 kronor mera per 100 kg., så betyder det, att vår handelsbalans försämras med 10 miljoner kronor. Där ha vi följderna av att vi varit i tillfälle att exportera säden. Detta vore ju något högst ödesdigert och till landets oerhörda skada. Komme så därtill, att importen bleve stängd för oss, politiska oroligheter inträffade eller ett krig bröt ut, så att vi icke ens

Ang. inrättande av spannmålslagerhus.
(Forts.)

Ang. inrättande av spannmålslagerhus.
(Forts.)

kunde till något pris få tillbaka denna spannmål, huru stodo vi då? Jo, utblottade på säd i februari och mars månader. Jag vädjar till kammaren, om det är klokt att vidtaga anordningar, som skulle kunna medföra risken att vi bli ställda inför en sådan eventualitet.

Frågan om utförselbevis är för tidigt väckt i vårt land. Detta system är, som jag nämnde nyss, väl tillämpligt i ett tullskyddat land, som har exportöverskott, men det är alldeles olämpligt i ett land, där brist råder.

Av vad jag nu anfört framgår, att jag gillar utskottets hemställan om utredning angående inrättande av lagerhus, men att jag icke kan vara med om att lämna något på hand om att man skulle hos oss införa det tyska exportsystemet. Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets kläm men med sådan ändring i dess motivering, att på sidan 12 satsen »Vid den sålunda förordade utredningen, vilken utskottet anser böra bedrivas så skyndsamt, som omständigheterna kunna medgiva, torde jämväl såsom motionärerna föreslagit lämpligen tagas under övervägande, huruvida med en lösning av nu förevarande fråga bör förknippas det av motionärerna berörda spörsmålet om s. k. utförselbevis», måtte få utgå och att efter orden »motionärernas förslag» måtte tilläggas »beträffande inrättande av spannmålslagerhus».

Herr Bengtsson i Göteborg: Herr talman! Då man tager del av utskottetsbetänkandet, får man klart för sig vem som egentligen fört taktpiennen. Man behöver icke tveka om, att det är utslutande ett skänkt jordbrukareintresse, som här gjort sig gällande. Det är ju så, att det närmast är två frågor som söka sin förklaring, dels huruvida man bör anlägga spannmålslagerhus för jordbrukarna på sädesproducerande platser, och dels om man skall införa en annan form av spannmålslagerhus, nämligen större lagerhus förlagda på två eller eventuellt tre platser i landet i förening med kvarnindustri. Den första formen, nämligen att förlägga lagerhus till de starkt sädesproducerande platserna, kan absolut icke gillas efter mitt sätt att se, då man därmed endast skulle tillgodose producenterna, nämligen de skånska jordbrukarna, medan man mindre tänkt på konsumenterna. Detta framgår också av motionärernas yttrande.

Utskottet har tagit synnerligen stor hänsyn till motionärerna, och det får man väl icke förvåna sig så mycket över. Utskottet har till och med här begagnat en sats, som jag påminner mig från behandlingen av bärplockningsfrågan. Man lade på nämnda fråga den synpunkten, att det skulle vara mycket lyckligt att få en sådan lag, som föreslogs, emedan den skulle gagna småbrukarna. Och precis på samma sätt förfar man i denna fråga. För att tjäna de större jordbrukarnas intressen har man gjort gällande, att även de mindre jordbrukarna skulle få en synnerligen stor fördel av de föreslagna åtgärderna. Men det kan naturligtvis aldrig bli tal om

att de mindre jordbrukarna skulle ha någon *nåmnevård* nytta av spannmålslagerhus, vare sig i Skåne eller på någon annan plats.

Däremot har man att reflektera öfver, huruvida det inte vore gagneligt att inrätta större spannmålslagerhus, som skulle förläggas på två eller tre platser, varom jag förut nämnt. Det är ju helt naturligt att med vårt lands spannmålsimport, uppgående till i runt tal ett värde av cirka 54 miljoner kronor, och med vår ringa export, till omkring 1 miljon kronor, det vore av stor betydelse att hava sädesupplag för säkerställande av landets behov; liksom jag också anser att staten borde övertaga kvarnindustrin.

Beträffande utförselbeviset får jag verkligen säga, att när jag såg, vem som varit med om att skriva under betänkandet, hjärtat höll på att komma upp i halsgropen. Jag fann nämligen Linders, en av de våra, gjort sig saker härtill. Kan man verkligen ha den uppfattningen, att man för närvarande, med de uppgivna siffrorna för vår import och export, bör vidtaga dylika åtgärder?

Herr talman! På grund av att frågan, i det skick man nu vill sända den till Kungl. Maj:t, icke på minsta sätt är utredd, anser jag det vara omöjligt att kunna gå med på utskottets förslag, detta så mycket mer som jordbruksutskottet bör besitta i dylika ärenden större sakkunskap än Kungl. Maj:t. Jag ber, herr talman, på grund av vad jag anfört, få yrka rent avslag.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Då jag till detta utskottsutlåtande har antecknat mig som reservant utan att angiva skälen för denna reservation, är det ju förklarligt, att jag för kamraren utvecklar skälen för densamma. Redan från början skall jag dock be att få säga, att då jag i denna fråga ställt mig på avslagslinjen, denna min ställning ifråga om spannmålslagerhusen ingalunda är dikterad av principiella betänkligheter mot den idé, som tagit sig uttryck i detta krav, utan då jag kommer att yrka avslag, så beror detta helt enkelt därpå, att jag efter en så omsorgsfull prövning som varit mig möjlig, fått den bestämda uppfattningen, att det för närvarande icke förefinnes förutsättningar för, att spannmålslagerhusen kunna tillföra lantmännen några som helst fördelar, men att de däremot kunna utsättas för oerhört stora risker.

Utförselbevisens införande i vår tullagstiftning anser jag vara en med hänsyn till dess verkningar brutalt orättfärdig handling, som jag icke ens i form av en utredning vill räkka ett finger.

Om vi nu först hålla oss till spannmålslagerhusen, vill jag fråga: vilket är syftet med dessa? — Jo, syftet är det, att lantmännen genom möjlighet att lagra spannmål, skola beredas utvägar att, då det gynnsammaste prisläget är förhanden, kunna utföra sin spannmål i marknaden. Motionärerna utveckla denna tankegång på sid. 7 och 8, där det heter: »Under senare åren, då ångtröskverk anskaffats, avtröska framförallt de medelstora och mindre jordbrukarna sin spannmål ganska tidigt på hösten och föra densamma i marknaden, som därigenom för en kort tid överfyller. Orsaken härtill är dels att de allra flesta lantmän sakna nödigt magasinsutrymme

Ang. inrättande av spannmålslagerhus.
(Forts.)

Ang. inrättan-
de av spann-
målslagerhus.
(Forts.)

för spannmåls lagring, dels att de äro i behov av den inkomst försäljningen av spannmålen är avsedd att giva.» Utskottet utvecklar också samma tankegång i sin motivering på sid. 11, där det heter: »Genom att, såsom för närvarande är fallet, flertalet jordbrukare på grund av ekonomiska orsaker omedelbart efter skördens avtröskning nästan samtidigt föra densamma i marknaden, uppstår i följd härav ett sådant överskott däri, att en nedtryckning av priserna icke kan undvikas.» Ja, så långt är jag också ense med motionärerna och utskottet, men sedan är det också slut, då det blir fråga om lagerhusens förmåga att hjälpa mot vad som är det väsentliga: nedtryckning av priserna.

Vi få nämligen göra oss reda för, vem eller vilka det är, som äro uppköpare av spannmål. Det är kvarnägarna. Handeln med spannmål ligger så gott som uteslutande i deras händer. Spannmålslagerhusen måste sälja sina inneliggande lager till kvarnarna. Förutsättningen för att lagerhusen skola kunna betinga sig ett högre pris är sålunda, att de något så när behärska den inhemska marknaden gent emot kvarnarna, d. v. s. att flertalet lantmän äro anslutna till lagerhusen. Ty det torde ligga i öppen dag, att kvarnarna i första hand vända sig vid sina uppköp till enskilda lantmän utanför lagerhusföreningarna. Det föreligger icke minsta sannolikhet för, att kvarnarna skulle vända sig med sina uppköp till lagerhusen, förrän i sista hand, då ju lagerhusens uppgift skulle vara att ernå ett högre pris än vad lantmännen eljest kunna betinga sig.

Nu kan det invändas: Låt lagerhusen ligga på spannmålen till fram på våren eller sommaren, då enskilda personer utanför lagerhusföreningarna ha slutsålt, då äro kvarnarna tvungna att vända sig till lagerhusen. — Ja väl, men vad finnes det för sannolika skäl för att lagerhusen *då* kunna betinga sig ett högre pris? För det första måste lagerhusen göra avdrag för alla med lagringen förenade kostnader; vidare får man taga med skötseln av spannmålslager. det svinn, som spannmålen är utsatt för, amortering av eventuella skulder för lagerhusens uppförande o. s. v. Redan detta gör ju, att lagerhusen blott för att kunna betäcka omkostnaderna måste ha högre pris än enskilda. Varje lantman, som försökt sig på att lagra spannmål, har tvivelsutan gjort den erfarenheten, att om den skall magasineras exempelvis från hösten, låt mig säga september månad, till fram på sommaren, det behöves en icke oväsentlig prisförhöjning, om icke förlust skall uppstå och för att han skall kunna hålla sig skadeslös. Den enda möjligheten att erhålla högre pris är en prisstegring på den utländska marknaden. Men om nu i stället för en prisstegring, såsom den föregående talaren nämnde, ett prisfall inträffar, då kunna delägarna i lagerhusen tillfogas förluster, som för många kunna bli svåra att bära. De svenska lantmännen ha visat sig ganska tröga i fråga om sammanslutningar, men tror man, att de kunna intresseras för sammanslutning, där fördelarna äro så problematiska, som här är fallet, när risken ligger i så öppen dag. Det torde vara klart, att åtminstone mera försiktiga lantmän draga sig för anslutning till lagerhusen, men just i den mån som anslut-

ningen är mindre, minskas möjligheterna att nå syftemålet med lagerhusen: ett högre pris. Hushållningssällskapet i vår mest sädproducerande provins har också uttryckligen sagt ifrån, att lagerhus, anordnade som man här tänkt sig, icke ha några förutsättningar att bli till gagn för lantbruket utan i samband med vissa ändringar i tullagstiftningen, som jag framdeles skall närmare beröra. Nu kan det ju dock under vissa förhållanden finnas en räddningsplanka för lagerhusen, och den består i möjligheten för dessa att exportera spannmål. Genom att exportera en större eller mindre del av sina lager kunde de öva tryck på spannmålsuppköparna, kvarnarna. Men det ber jag få fästa uppmärksamheten på, att möjligheten till export endast föreligger i det fall, att priset på spannmål å den utländska marknaden är så högt, att detta pris överstiger priset på inhemsk vara plus tullen. Men under normala förhållanden är detta icke fallet, ty då vore ju spannmålstullarna tullständigt meningslösa. Nu finnes det ju emellertid en möjlighet för export av spannmål även i det fall, att priserna på den utländska marknaden äro lägre än på den inhemska, och denna möjlighet heter utförselbevis. Av flera skäl, som jag emellertid skall be att få närmare utveckla, hoppas jag, att åtminstone denna kammare skall betänka sig mer än en gång, innan den inför någonting sådant i vår tullagstiftning.

Ang. inrättande av spannmålslagerhus.
(Forts.)

Vad innebär utförselbevis? Enklast kan detta klargöras genom att citera vad 1909 års tulltaxekommitté föreslog. Den föreslog nämligen införande i vår tullagstiftning av ett moment av följande lydelse, som jag skall be få uppläsa:

»Den, som av omalen råg, omalet vete eller omalet korn, var-över han utan hinder av tullverket kan inom riket fritt föfoga, på en gång till utförsel angiver och med en och samma lägenhet sjöledes eller på järnväg utför minst 500 kilogram av någotdera slaget, äger, för så vitt den utförda varan skäligen kan anses hava varit marknadsgill, att på grund av utförseln erhålla av generaltullstyrelsen utfärdat bevis, som berättigar honom eller den, på vilken beviset behörigen överlåtits, att inom en tid av högst sex månader efter det varan angivits till utförsel, utan tullavgifts erläggande införa omalen spannmål av följande slag, nämligen råg, vete, korn eller majs, till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det tullbelopp, som vid utförseltillfället skolat utgöras för en utförselvaran till storleken motsvarande införselkvantitet av samma vara.»

Detta förslag infördes emellertid aldrig i vår tullagstiftning. Förslaget innebar, som man finner, att om jag exporterar ur landet ett kvantum brödsäd, råg eller vete, jag har rätt att tullfritt införa motsvarande kvantum, om nämligen varan är av samma beskaffenhet, men eljest ett mot tullens värde av det exporterade svarande belopp.

I den mån som utförselbevisen användas på det sättet, att samma kvalitet och kvantitet, som exporteras, också importeras, vore det kanske mindre att invända, men då utförselbevisen användas, såsom förekommit i Tyskland, för export av brödsäd, medan det finnes utförsel-

Ang. inrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)

bevis för import av andra varor, exempelvis foderämnen, kolonialvaror o. s. v., torde det vara uppenbart, att man är inne på vägar, som kunna bli allt annat än behagliga för den konsumerande allmänheten. I synnerhet skulle detta bli fallet i vårt land, där vi behöva importera så ansevärliga kvantiteter brödsäd för att fylla landets behov. Vad bli nu verkningarna av utförselbevis? Jo, en stegring i priset på brödsäd inträder i de sädesproducerande trakterna av landet. Inträffar icke detta, är ju ändamålet förfelat. Denna stegring återverkar omedelbart i de trakter av vårt land, som icke kunna producera ens tillnärmelsevis vad som erfordras för att fylla behoven utifrån. Dit kunna vi räkna hela norra delen av vårt land, framför allt Norrland. Nu är därjämte att beakta, att exempelvis Norrland måste fylla sitt brödsädesbehov till huvudsaklig del från den inhemska marknaden, d. v. s. från de sädesproducerande trakterna i södra och mellersta Sverige, där utförselbevisen skulle höja spannmålspriserna. Att Norrland för fyllande av sitt brödsädesbehov är hänvisat till den inhemska marknaden är beroende på flera orsaker. Först och främst saknar Norrland nämnvärd kvarnindustri, det huvudsakliga, som finnes, är s. k. tullkvarnar. Enligt beräkningar — de avse året 1909 — hade de norrländska länen 158 kvarnar, men att dessa icke voro av betydelse framgår däruv, att enligt samma beräkning antalet arbetare, sysselsatta vid dessa kvarnar, uppgick till ett antal av endast 307 personer. Tillverkningsvärdet vid dessa kvarnar utgjorde 3,3 miljoner kronor, under det att tillverkningen för hela riket uppgick till 111,4 miljoner, men Norrlands befolkning utgjorde 17 % av hela landets. Att kvarnindustrien har koncentrerats i södra och mellersta Sverige har sin naturliga förklaring däri, att kvarnarna för att kunna framställa ett prima mjöl måste blanda svensk och utländsk vara, och lika naturligt är, att detta sker i de sädesproducerande trakterna. Vidare är det mindre fördelaktigt för Norrland att importera mjöl från utlandet på grund av den höga mjöltullen, och då det, som förut sagts, icke finnes någon nämnvärd kvarnindustri där, blir följden att vad som behövs av såväl inhemska som utländska brödsäd måste tagas från de sydligare delarna av landet. En export av spannmål måste därför inverka synnerligen ofördelaktigt i de trakter av vårt land, som äro hänvisade att fylla sina behov av brödsäd från andra håll. Det är naturligt, att man inför sådana fakta måste ställa sig synnerligen reserverad till åtgärder, som skulle i hög grad ofördelaktigt inverka på utkomstmöjligheterna för stora lager av vårt folk.

Om jag sålunda i det anförda ser ett avgörande skäl för att yrka avslag på såväl motionen som utskottets förslag — vilket ju för övrigt är detsamma — är det ändå ytterligare ett skäl, som talar för att man icke bör inlåta sig på vad som här föreslås. Brödsädesfrågan är för oss för närvarande en synnerligen aktuell sak, vi ha stått och stå möjligen ännu inför en hotande brödsädesbrist i landet, det höjes starka röster för vidtagande av åtgärder, som kunna vara ägnade att öka sädesproduktionen och minska den oerhörda risk, som är förbunden med att vara beroende av utlandet i fråga om så vitala angelägenheter som brödfödan för landets folk. Men vill man detta, som nog lå-

ter sig göra med statsmakternas stöd, då synes det mig oklokt att vidtaga åtgärder, som äro ägnade att söndra, att öka spänningen mellan de jordbesittande och de icke jordbesittande klasserna i vårt land, det är då oklokt att kasta in en sådan brandfackla som denna, att öppna möjligheten för export av brödsäd, då stora lager av vårt folk kanske sakna tillräcklig brödföda. Det har förts fram förslag i riksdagen att göra den tillfälliga suspensionen av spannmålstullarna permanent. Då även under normala förhållanden en ständig prisstegring å livsfrönödenheter förefinnes, är det förklarligt, att dessa krav framföras, och de kunna icke avvisas, förrän de varit upptagna till allvarlig prövning. Å andra sidan protesteras från lantmännens sida mot åtgärder, som de anse för sig ekonomiskt ruinerande, och här resas också krav, som äro berättigade och måste tillgodoses. Vi måste finna ut en väg, på vilken dessa stridiga intressen kunna mötas. Finnes det icke anledning antaga, att, om det är möjligt för statsmakterna att garantera lantbrukets idkare ett minimipris på exempelvis vete och råg, ett minimipris, som täcker den stegring i produktionskostnaderna, som uppstått, det från lantmannahåll icke skall resas hinder mot en reglering uppåt, som tryggar konsumenternas intressen? Men då kräves det, att staten tager hela denna affär om hand, även den sak, som det här är fråga om, nämligen spannmålslagerhusen, det torde för båda parternas vidkommande vara det bästa.

Jag ber om ursäkt för den lilla avvikelse från det egentliga ämnet, som jag här gjort, men den syntes mig ha ett visst samband med det föreliggande ärendet. På grund av vad jag anfört ber jag, herr talman, att få yrka avslag på motionen och utskottets förslag.

Herr vice talmannen, D. Persson: Jag ber först få erinra om varför jag icke antecknat mig som reservant vid detta utlåtande. Förhållandet var, att inom jordbruksutskottet framträdde representanter för jordbruket i mellersta och södra delarna av landet och framhöllo önskvärdheten av, att en utredning av frågan om spannmålslagerhus komme till stånd, och då ansåg jag, att jag icke borde motsätta mig förslaget om en sådan utredning. Som herrarna finna av utlåtandet, är det endast två socialdemokrater, som reserverat sig, och det var egentligen de, som uppehöll diskussionen inom utskottet tillsammans med en annan socialdemokrat, en på jordbruksområdet mycket kunnig sådan och vilken senare anslöt sig till och försvarade utskottets förslag. Det var anledningen, varför jag icke motsatte mig det föreliggande förslaget, men nog kan jag trösta herr Bengtsson i Göteborg, som syntes hava mycket stora bekymmer, vad min person beträffar, och trodde, att jag helt och hållet blivit uppslukad av agrarismen, att det nog icke är så synnerligen farligt med den saken.

Herr Röing började också sitt anförande med att säga, att åt dem, som hyste genomgående agrarisk uppfattning, skulle genomläsandet av detta utlåtande berett en glädjestund, och det var icke så utan, att jag tyckte mig märka, att utlåtandet också beredda

Ang. inrättande av spannmålslagerhus.

(Forts.)

Ang. inrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Ports.)

herr Röing en glädjestund, då han fick vederlägga vad utskottet sagt. När han så inrangerade mig bland agrarerna, blev jag just icke heller ledsen för det. Sålunda har detta utlåtande åtminstone haft den förtjänsten, att det berett icke så liten glädje.

Beträffande sakfrågan vill jag säga, att liksom man ansett, att verkningarna av livsmedelstullarna borde bli föremål för utredning, kan man också säga, att frågan om inrättande av spannmålslagerhus bör bli föremål för en allsidig och grundlig utredning. Jag har nämligen den uppfattningen beträffande utredningar av viktiga spörsmål, att utredningen icke alltid bör mynna ut bara i bifall till ett framlagt förslag, utan utredningen kan också visa, att förslaget är omöjligt. Men så skygg är jag icke, att jag väjer tillbaka för en utredning, därför att man tror sig spåra agrarism, blott man får höra ordet spannmåls-
lagerhus nämnas. Det är emellertid sannolikt, att om frågan förberetts på den avdelning jag tillhör, så hade icke ordet utförselbevis slunkit med i motiveringen, och jag ber att få fästa herrarnas uppmärksamhet på, att det icke alls förekommer i klämmen. Under sådana förhållanden synes det mig, som om kammaren borde kunna ena sig om det förslag, som framlagts av herr Jeansson i Kalmar, och att även herr Molin i Dombäcksmark, som är gammal motionär i frågan, under den förutsättningen skulle kunna vara med om förslaget om en utredning. Herrarna ha gjort denna fråga till en stor fråga, och jag tror också, att den är förtjänt av mycken uppmärksamhet, men man bör icke vara så rädd för en utredning, som en del av herrarna synes vara.

För min del skall jag, herr talman, be att få instämma i det yrkande, som framställt av herr Jeansson i Kalmar, så att vi ur motiveringen få bort det, som står om utförselbevis, men att en utredning må komma till stånd i överensstämmelse med utskottets hemställan.

Herr Linders: Herr talman, mina herrar! Jag skulle vilja börja med att säga, att jag tycker, att det är synd om herr Bengtsson i Göteborg. Redan då han läste, att mitt namn fanns med ibland dem, som vore ansvariga för utskottets hemställan, fick herr Bengtsson »hjärtat i halsgropen». Vad som nu skall inträffa vet jag icke, då jag tillåter mig att försvara min ståndpunkt.

Det är visst icke så, som herr Bengtsson påstod, att det skulle finnas bakom detta förslag såsom det egentliga motivet ett urskänkt enligt intresse ifråga om utförselbevis. Det är så långt ifrån förhållandet; ty principiellt är jag av samma mening som här blivit framhållen av dem, som äro mot utförselbevis.

Jag vill, innan jag går vidare in på ämnet, säga det, att vilja vi verkligen befrämja vårt lands jordbruk, vilja vi få det lilla jordbruket ekonomiskt bärkraftigt för vårt land, då få vi lov att vara beredda på att taga åtskilliga steg i den riktning, som blivit här anvisad. Vi måste se till att understödja jordbruksoperationen. Vi få lov att underlätta jordbrukets avsättningsmöjligheter och över

huvud taget bättre ordna distributionen av inom jordbruket producerade livsmedel, liksom vi också få se till att genom statens åtgärande minska intressemotsatserna mellan å ena sidan producenterna och å andra sidan konsumenterna.

Ang. inrättande av spannmålslagerhus.
(Forts.)

Jag skulle dessutom ytterligare vilja förutskicka, att enligt min mening komma vi förr eller senare att tillämpa den ordningen, att *staten måste socialisera hela spannmålshandeln och lämpligen även kvarnindustrien* för att ta hand om denna den viktigaste näringsprodukten i vårt land och se till, att både producenternas och konsumenternas intressen bli behörigen beaktade och att rättvisa skipas mellan dessa i vissa avseenden stridande parter. Men, som vi veta, går, även om man drager upp ett sådant framtidsperspektiv, utvecklingen — den ekonomiska utvecklingen gör intet undantag därifrån — i kurvor, som icke äro möjliga att förutse, lika litet som det är möjligt att förutse, vad den ena eller andra åtgärden slutligen kommer att i sina konsekvenser föra med sig.

Då jag emellertid nu ser på förslaget om inrättandet av spannmålslagerhus såsom det här föreligger, kan jag inte annat än säga mig, att väl planlagt och klokt utfört innebär detta förslag ett betydande steg framåt till en bättre ordning. Ja, jag säger *en bättre ordning*. Här ligger givetvis en tanke på att det är allt annat än bra ställt, såsom det f. n. är, på detta området. Jag tror nämligen inte man kan säga, att man från någon synpunkt sett är belåten med den nuvarande ordningen, såvida man icke möjligen ser genom den privata spannmålshandlans glasögon. Men huru är det egentligen då ställt, som det är ordnat f. n.? Det är så, att vi redan ha lagerhus, visserligen icke tillräckliga, men vi ha dock sådana. Dessa äro emellertid i privat ägo. Det är de privatkapitalistiska intressena, som här liksom på så många andra områden skaffat sig monopol inom en affärgren, och innehavarnas intressen, deras ekonomiska intressen, de stå i stick och stäv mot producenternas av spannmålen, likaväl som vi veta, att de långt ifrån tillfredsställa konsumenterna.

Vidare är det svårigheten att f. n. vid lägliga tillfällen avyttra sin spannmål, som träder så bjärt i ögonen på jordbrukarna.

Herr Bengtsson i Göteborg sade visst ordagrant: »det kan icke bli tal om att de små jordbrukarna få nytta av spannmålslagerhusen.» Jag säger det med min erfarenhet som lantbrukare, att jag tror, att, därest de bli förståndigt ordnade, så kunna vi småbrukare ha nytta av spannmålslagerhusen. Vi kunna t. ex. nu många gånger om höstarna icke avyttra vår spannmål till de pris, som vi egentligen borde erhålla. Senast förliden höst visade detta sig alldeles tydligt trots vi redan då voro inne i den kris, som vi ännu få lov att genomleva, jag säger, detta visade sig tydligt, då vi hemma i mina bygder i Skåne tröskade och sålde vår spannmål. Vetet kunde vi i allmänhet avyttra, men däremot om vi hade råg till salu, ville knappast icke någon spannmålshandlande taga emot den, därför att alla lagerhus voro fyllda, och det således icke fanns plats för rågen. Under sådana förhållanden pressades man sälja åtskillig råg för 12 kr. pr 100 kg. Sedan ångtröskorna hade tystnat och de mindre och

Ang. inrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)

medelstora jordbrukarna sålt all spannmål, som de kunde undvara och som de ofta nog voro tvungna att sälja, därför att de behöfve inkomster för att betala sina amorteringar, sina räntor och sina foderämnens- och gödningsämnesräkningar, sedan ångtröskorna hade tystnat, som sagt, och jordbrukarna i allmänhet avyttrat sin vara, stego spannmålsprisen betydligt. Priset steg inom ett par månader beträffande rågen till det dubbla mot vad man förut kunnat erhålla. Fingo nu konsumenterna billigt bröd på grund av att vi nödgades sälja vår spannmål till billigt pris? Ingalunda. Konsumenterna fingo nog betala efter kursförhöjningen och icke efter de priser, som spannmålshandlarna hade betalat. Även om förhållandena i höstas voro exceptionella, så vill jag säga, att liknande erfarenheter hava vi jordbrukare ofta nog fått göra ifråga om spannmålshandeln om höstarna, även om det då varit fråga om något mindre dimensioner än senaste hösten.

Herrarna torde säkert ge mig rätt i att den nuvarande anordningen med spannmålshandeln icke är lycklig som den är, icke tillfredsställande för lantbruken och icke tillfredsställande för konsumenterna — den enda tillfredsställelsen skulle möjligen kunna kännas av spannmålshandlarna. Dessutom är det ett annat förhållande, som gör, att man omöjligt kan medgiva, att den nuvarande ordningen är bra, och det är det sätt, varpå spannmålen f. n. värddas av producenterna, om man nu alltid kan tala om vård. Man lider brist på upplagsplatser, och ohyran får fritt grassera även bland brödsäden på den upplagsplats man har. Jag tror sålunda att även i det avseendet en förbättring vore att vinna genom spannmålslagerhusfrågans lösning.

Nu frågar man sig: kunna spannmålshusen råda bot på det missförhållande, som nu förefinnes? Ja, man kan ju svara både ja och nej på den frågan och motivera svaren i bägge fallen. Jag vill då först säga det, att spannmålslagerhus icke äro att rekommendera, ifall de ensidigt skulle kunna användas till undanhållande av varan och således pressa upp marknadsprisen på densamma över hövan, och ännu mindre om spannmålslagerhusen rent av skulle lyda under kvarnindustrien eller något annat privatkapitalistiskt intresse. Under sådana förutsättningar menar jag att det kapital, som staten skulle placera för att hjälpa fram frågan, vore oriktigt använt. Däremot skulle spannmålslagerhus kunna bli av ovärderlig nytta, i händelse de verkligen finge lov att tjäna landet och folkets intressen, d. v. s. det verkliga statsintresset, och bereda en mera konstant och rättvis betalning åt jordbrukarna och åt konsumenterna drägliga priser.

Sålunda om staten kan ingå som delägare i spannmålslagerhusen eller också på annat sätt upprätthålla en säker kontroll över deras verksamhet genom att redan i grundbestämmelserna vid startandet av spannmålslagerhusen med statsunderstöd i en eller annan form, redan i dessa grundbestämmelser tydligt markera deras uppgifter, så att de bli förståndigt lagda, under sådan förutsättning kan verksamheten enligt min mening absolut säkert länkas in på

sådana banor, att spannmålsförmedlingsinstitutionen skulle komma att bli bättre ordnad än nu och verka till fördel för folket.

Nu invänder man emellertid, att de skulle dock bli dessa spannmålslagerhus genom sin organisation en ny mellanhand. Ja, jag svarar, att de bli en ny mellanhand i samma mening — för att nu ta ett exempel, visserligen hämtat från en rakt motsatt verksamhet men ändock ett exempel, varigenom man kan få ett närmare grepp på frågan — de bli sålunda en mellanhand i samma mening, säger jag, som kooperativa förbund mellan grosshandlandena i Hamburg och detaljförsäljarna här hemma. Eller också kan man säga, att de skulle motsvara den kommunala institution, som skapats för att skaffa konsumenterna mjölk eller andra produkter för rimligt pris. Eller för att ta ännu en bild, som är absolut parallell med de föreslagna spannmålslagerhusen, så skulle de senare kunna jämföras med våra andelsmejerier eller våra andra andelsföretag — såsom andelsslakterier — som startats av jordbrukarna. Dessa ha ju egentligen till syfte så långt ifrån att vara någon egentlig mellanhand och därigenom fördyra varan, att de fastmer ha till syfte — och det syftet fullföljes också så långt som möjligt — att följa den producerade varan fram till konsumenten med minskande av privata mellanhänder. Jag kan icke förstå annat, än att det skulle vara en fullständigt riktig tankegång i detta, väl värd erkännande.

Det har emellertid nu påståtts, att det skulle vara närmast till gagn för de stora jordbrukarna, närmast för godsägarna, att upprätta spannmålslagerhus. Nu är jag icke av den åsikten, att, bara därför, att man möjligen skulle råka i någon mån gagna någon medmänniska, som man i övrigt står i motsatsställning till, man utan vidare bör snävt avfärda ett förslag. Men lika bestämt som jag nyss hävdade, att spannmålslagerhusen icke få lov att komma in under en rent privatkapitalistisk styrelse, lika bestämt säger jag, att godsägarna ha icke någon rätt att ensamt taga hand om denna organisation. Sköter man själva uppslaget och dess vidare utförande att så sker, då har man naturligtvis alldeles misslyckats, då det långt ifrån kan vara meningen att på det sättet gynna en viss grupp av jordbrukare. Men i realiteten blir det nog så, att de små jordbrukarna de mindre jordbrukarna skulle ha minst lika stor nytta av spannmålslagerhusen som de stora jordbrukarna, ja t. o. m. ha ännu större nytta därav, därför att de små och medelstora jordbrukarna i allmänhet — åtminstone i våra bygder — på en gång strax på hösten tröska ut hela sin spannmål, då däremot de större godsens och de större jordbruken oftast fördela denna tröskning så, att de ta en del strax på hösten och annan bortåt jultiden, sedan betskörden och höstarbetet i övrigt är avslutat.

Så kommer jag till den sida av saken, som väsentligen upptagit den hittills förda debatten, nämligen frågan om utförselbevis. Det är ju icke tu tal om, att i fall utförselbevisen sammanknippas med spannmålslagerhusfrågan, de kunna komma att tjäna till att göra, såsom någon har sagt, spannmålslagerhusen till utpumpningsanstalter för att driva spannmålen ut ur landet. Och det är just därför, att

Ang. inrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)

Ang. inrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)

jag icke delar den uppfattning, som motionärerna hava gjort sig till tolk för, då de i sin motion ha framhåvt nödvändigheten av att frågan om spannmålslagerhus kombineras med frågan om utförselbevis, som jag inom den avdelning av jordbruksutskottet, som förberedande behandlat detta ärende, genast från början sade ifrån, att jag icke kunde vara med om förslaget om utförselbevis. Det gjorde, att oaktat majoriteten inom avdelningen avgjort lutade åt ett uttalande i enlighet med motionärernas önskan, man i stället gick över på detta mera försiktiga uttalande beträffande utförselbevisen, som vi se här i utskottets betänkande. Anledningen var den, att jag yrkade på att icke avdelningen på något sätt skulle taga ställning till frågan om utförselbevis. En av orsakerna därtill var, att jag ansåg, att den frågan icke borde upptagas till avgörande i samband med frågan om en skrivelse angående spannmålslagerhusen. Det är ju icke någon fråga, som jordbruksutskottet som sådant egentligen har någonting att skaffa med, det är ju egentligen en beviltningsfråga, och det var därför alldeles omotiverat, att utskottet skulle göra något helst uttalande i frågan. Nu vill man emellertid läsa utskottets uttalande här på det sättet, att utskottet på sätt och vis bundit sig vid frågan om utförselbevis, även om icke med så starkt band som motionärerna. Jag vill säga, att detta icke var meningen. Möjligen har också själva tanken blivit olyckligt formulerad på det sätt, som det här föreligger och ägnat att missförstås.

Motionärerna ha visserligen, tror jag, närmast tänkt på att dessa utförselbevis skola tjäna som ett värn mot obehöriga kvarnintressen. Därmed må emellertid förhålla sig hur som helst och motionärerna må ha haft vilken avsikt som helst. Själv hyser jag den personliga uppfattningen, att spannmålslagerhusen, anpassade efter vårt behov och efter våra förhållanden, icke behöva kombineras med utförselbevisen. Ja, jag ser till och med en skada för landet i att kombinera dem med utförselbevisen. Jag är således principiellt motståndare till förslaget om utförselbevis. Orsaken till att jag det oaktat icke reserverat mig är — jag sade det nyss, och jag upprepar det åter — att det icke vore juste av jordbruksutskottet att taga ställning till frågan om utförselbevis, som ju är en beviltningsfråga. Utskottets mening var endast att ha sagt, att man ju icke kan undvika att också beröra den frågan vid en allsidig utredning om spannmålslagerhusen. Och en bidragande orsak till att jag icke reserverade mig var, att jag verkligen anser, att man icke gent emot en anhängare till utförselbevisen, absolut kan avvisa varje tanke på att vid en blivande utredning upptaga även den frågan till behandling, även om jag, som jag säger, är principiell motståndare till dess genomförande. Det skulle ju exempelvis kunna hända, efter en utredning, där man på förhand sagt ifrån, att utredningen icke ens med ett lillfinger får beröra utförselbevisen, att våra godsägare eller kvarnägare eller andra intresserade säga: vi vilja icke vara med om det förslag, som här är å bane, även om det skulle vara till gagn för vårt småbruk. därför att frågan icke är allsidigt utredd. Jag tror icke, att vi behöva vara så ängsliga för att låta frågan om utförselbevis också följa med.

I stället för att kombinera spannmålslagerhusen med utförselbevis, vilket jag anser vara onödigt, lutar jag åt den uppfattningen, att lagerhusen i stället borde kombineras med andra ekonomiska företag av kooperativ natur. Närmast tänker jag på kvarn- och bagerirörelsen. Under sommaren 1913 var jag nämligen i tillfälle att göra en resa i östra delarna av Tyskland. Visserligen hade den ett annat ändamål, men jag blev i tillfälle att då även något närmare studera ett par lagerhus, som där voro anordnade. Jag vill draga fram ett sådant exempel, därför att jag tror, att det kan vara tillämpligt på våra förhållanden, ett spannmålslagerhus i Janowitz i Posen. Det hade inrättats år 1897 och var då uteslutande ett spannmålslagerhus. Men det visade sig under de närmaste åren, att det icke var ekonomiskt bärkraftigt på det sätt, som det var organiserat. Därför anknöts till detsamma så småningom först en kvarnrörelse och sedan även en bagerirörelse. Den förening, som för närvarande äger detta, är bildad efter andelsprincipen och har icke mindre än 437 medlemmar, nästan uteslutande mindre och medelstora jordbrukare. Dessutom har staten genom sin s. k. Einsiedlungskommission gått in som delägare med 75 andelar om 500 mark vardera. Hela anläggningen, som den för närvarande står, har kostat nära 900,000 kronor. Nu sälja jordbrukarna genom detta spannmålslagerhus sin spannmål på ett fördelaktigt sätt, och hela ortens behov av kvarnrörelse och bagerirörelse tillgodoses också genom dess verksamhet. Det var ett spannmålslagerhus, mera lokalt avpassat efter behov och förhållanden i orten, och jag tror för min del, att efter sådana grundprinciper skulle det även vara befogat att upprätta spannmålslagerhus i vårt land.

Med den uppfattning, jag här framfört, och med de erfarenheter, jag har, har jag icke kunnat vägra mitt biträdande av en utredning av detta viktiga spörsmål. Jag är visst icke blind för de stora svårigheter, som herr Nilsson i Tånga påpekat skulle möta vid genomförandet av ett sådant förslag som detta. Men man kan ju behandla svårigheter, som möta, på mer än ett sätt. Man kan ju göra, som den skotske prästen gjorde, då han under en predikan kom till ett svårt ställe i bibeln. Då brukade han säga: »Kära vänner, detta är ett svårt ställe, men låtom oss icke förtröttnas, utan gå vidare.» Och så hoppade han över hela det svåra stället. Men man kan också gå en annan väg: att trots svårigheterna taga itu med en frågas lösning och söka övervinna de svårigheter, som resa sig. Jag tror, att om vi lägga sådana syftemål för spannmålslagerhusfrågans lösning, som jag här sökt framföra, skall det bli till fördel för vårt land och vårt folk.

Jag har redan påpekat det misstroende, som jag hyser mot hela tanken på utförselbevis. Men jag har även påpekat det olämpliga i att jordbruksutskottet skulle gjort något som helst uttalande i en verklig bevillningsutskottsfråga. Men däremot skall jag med nöje vara med om att kammararen för sin del ur motiveringen till en utredning rörande lagerhusen stryker allt tal om utförselbevisen.

Sälunda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets kläm och till den motivering, som först är förordad av herr Jeansson i Kalmar.

Ang. inrättande av spannmålslagerhus.

(Forts.)

Ang. inrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)

Herr Palmstierna: Man har ju fått det intrycket av de båda senaste anförandena, att de ärade talarna äro på väg att överge sitt sjunkande skepp, och man kan måhända spörja, hur det kommer sig att de råkat ut för ett sådant öde. Jag tror, att anledningen kan befinnas vara den, att denna fråga väsentligen behandlats som en ren jordbruksfråga och upptagits av jordbruksutskottet ensamt, fastän den i själva verket på det mest intima sätt sammanhänger med vårt lands tullpolitik. Det är dock rätt egendomligt, det vill jag säga inom parentes, att höra den ärade utskottsordföranden säga, att en så högst viktig sak som den om utförselbevis kunnat »slinka in» i utskottsbetänkan-kandet. När sådant sker, så förstår man väl, att jordbruksutskottets ärade representanter icke haft riktigt klart för sig, vilken *tullpolitisk* innebörd, som hela denna fråga har. Och detta breder så att säga en viss förmildrande dager över att detta öde har blivit berett dessa representanter, då, som synes, utskottets ledande män måste överge den ståndpunkt, som de dock slagits varmt för inom utskottet. Jag skulle hålla före, att det lämpligaste varit, att denna fråga hade behandlats av ett *sammansatt bevillnings- och jordbruksutskott*. Då hade den tullpolitiska belysningen av detta ärende erhållits, då hade kammaren också fått möjlighet att se frågan ur *alla* olika synpunkter. Som den nu ligger på kammarens bord, är den ytterst ensidigt belyst, och redan denna anledning borde ge vid handen, att det är mycket olämpligt att fatta beslut i detta ärende i afton.

Vad är det nu som här föreslås? Jo, det är, som redan nämnts, två olika saker, *dels* spörsmålet om spannmålslagerhusen och *dels* har denna fråga om utförselbevis »slunkit med». Jag skall be att få säga ett par ord om varje sak för sig, och jag vill redan från början säga, att mitt yrkande trots allt kommer att bli ett alldeles bestämt avslagsyrkande.

Nu är det först fråga om spannmålslagerhusen. Vad avses då härmed? Jo, det avses naturligtvis en enhetlig organisation och förvaltning av spannmålslagren inom landet, och detta med det bestämda syftet, att spannmålsmarknaden, så långt det står i svensk makt, skall behärskas av de svenska jordbrukarna eller dem, som idka spannmålslagerrörelse. Ja, det är ju alldeles givet, att härigenom vinnas högst betydande fördelar, och jordbruksutskottet har också påpekat dessa väsentliga fördelar. Det beredes härmed möjlighet för producenten att få ett *högre pris* på sin vara. Han avvaktar nämligen den lämpligaste tidpunkten för att avyttra densamma. Vidare är det ju möjligt, att i och med den enhetliga förvaltningen man också kan få en kontroll på varans *kvalitet*, så att den förbättras, och slutligen kan det även hända, att *kreditspörsmålet* väsentligen underlättas, därför att man kan belåna lagren. Ja, allt detta är fullständigt riktigt, och jag vill för min del säga, att detta rent tekniska framsteg i fråga om spannmålshandeln or-

ganisation kan väl ingen hellre än en socialdemokrat vara med om.

Ang. inrättande av spannmålslagerhus.
(Forts.)

Men vad är det, mina herrar, som i själva verket sker här, vad är det, som jordbrukets män föreslå?

Ja, ni kanske bli något överraskade, ifall jag från min allmänna syn på tingen säger: ni äro inne på samma linje som inom industrien, där man genom karteller, syndikat och truster vill skapa ett verkligt framsteg ifråga om den ekonomiska organisationen i syfte att behärska och utnyttja marknaden. Och — det är alldeles riktigt — jag har för min del aldrig stått såsom någon fiende till trustbildningen. Den innebär ett verkligt tekniskt framsteg. Vi skola bara, när företelsor av detta slag framträda på olika områden inom samhällslivet, se dem sådana de verkligen äro eller tendera att bliva. Jag är som sagt ingen motståndare till de tekniska framstegen. Tvärtom bör givetvis dessa tekniska framsteg befrämjas. Men — och här kommer naturligtvis ett högst betydelsefullt *men* ifråga om hela spannmålslagerrörelsen — det finns faror, som ligga bakom allt detta, ty den som behärskar lagret, den som har lagret i sin hand och därigenom behärskar marknaden, han kan få en monopolställning. Herrarna i Skåne, som äro så ivriga för denna sak, kanske erinra sig från alla betodlarkampanjer, att det varit sockertrustens inlåsta lager, vilket man kände till att det fanns, som tryckt och tryckt och varit den makt, som gjort, att betodlarna mer än en gång måst träda tillbaka för trustens övervalde. Den, som har lagret i sin hand, har ett vapen, som kan träffa åt olika håll.

När man nu vill organisera spannmålshandeln genom inrättande av spannmålslagerhus, så uppställer sig naturligtvis för den, som på alla områden av det ekonomiska samhällslivet vill följa denna linje, till besvarande det spörsmålet: vem skall förvalta dessa spannmålslagerhus? Och förrän det gjorts något *principiellt* uttalande härom, förr kan man över huvudtaget icke gå med på något förslag i denna fråga.

Jag tror, att även de jordbrukare, som så varmt intressera sig för denna sak, skola ge mig rätt härutinnan, sedan jag något närmare utvecklat detta.

Vilka är det, som vi eventuellt skulle kunna tänka oss sköta dessa lagerhus? Herr Jeansson i Kalmar, som är med på förslaget om spannmålslagerhus, är säkerligen icke alls obenägen därför. Tror icke herrarna, att mer än en av de rika kvarnarna gärna skulle vilja finansiera dessa spannmålslagerhus vare sig i föreningsform eller bolagsform? Då jag hörde ett nej, så vill jag säga, att i Amerika är det en mycket starkt organiserad trust, som har hand om vissa spannmålslagerhus, och jordbrukarna i Amerika veta minsann själva, vad det betyder, att deras vara näppeligen kan komma ut i den allmänna marknaden utan att ha gått genom trustens lagerhus. Vad jag härmed vill säga, är följaktligen, att det ur jordbrukarsynpunkt bör vara

Ang. inrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)

av stort intresse att, *innan* man begär en utredning angående denna sak, bestämt och distinkt säga ifrån: så och så får det *icke* vara. Om det skulle bli så, att dessa spannmålslagerhus komme i händerna på t. ex. kvarnringen eller enskilda kvarnägare — och ni kunna vara övertygade att detta mycket väl kan komma att ske ty då det är ett miljonföretag det här gäller, så finns det nog mer än en bank, mer än ett finansföretag som mycket gärna skulle vilja hjälpa till att finansiera spannmålslagerhusen i landet — så skulle detta drabba både producenter och konsumenter. Jag är emellertid livligt övertygad, att man här i kammaren mycket ogärna skulle se, att utvecklingen ginge efter den linjen. Men jag har velat framhålla detta såsom *en* möjlighet, från vilken man måste taga avstånd, innan man skriver i frågan.

Så komma vi till en annan sida av saken, nämligen att jordbrukarna själva kunna ordna detta, och vi hörde, hur varmt och livligt herr Sven Linders för sin del uttalade som sin åsikt, att genom kooperativ organisation mellan jordbrukarna skulle detta kunna ske på ett rationellt sätt. Ja, jag vill för min del säga: läget är ungefär detsamma, som vi ha här i Stockholm, beträffande mjölken. Vi se mycket gärna, vi konsumenter i Stockholm, att jordbrukarna organisera sig, om nämligen konsumenterna desslikes äro organiserade, så att vi kunna möta varandra och paritetiskt ordna frågan. Men det innebär naturligtvis för konsumenterna en viss fara, om producenterna *ensamma* skola bestämma det hela. Dock tror jag, att den faran blir väsentligt mindre, om man följer den linje, som herr Linders föreslog, d. v. s. om saken tas om hand av kooperativa företag.

Men vore det ändå icke den riktigaste lösningen, om man sloge in på den vägen, att *staten* trädde emellan? I och för sig tror jag, att samtliga som engagerat sig för denna fråga, äro övertygade, att *finansiellt* bör staten deltaga. Men skall staten finansiellt deltaga, så bör man väl ställa upp som ett villkor härför, att staten också får någon del i *förvaltningen* och bestämmandet av spannmålsprisen. Icke minst med hänsyn till kristiden är detta av mycket stor betydelse. Nu kanske någon säger: fruktansvärda socialistiska perspektiv det där! Ja, Östergötlands läns hushållningssällskap tycks vara inne på samma tankegång, nämligen att staten bör träda till.

Jag skulle emellertid vilja draga ut linjen, och jag tror, att om man gör det, så finns det nog mer än en jordbrukare, som icke tillhör det socialdemokratiska partiet, som skulle finna, att det finns mycket fog för kravet på socialisering av kvarnindustrien. Kvarnarna ha *redan* stora lagerhus. Om jordbrukarna skulle skapa en spannmålslagerrörelse, vilka finge de då männe först att strida med? Jo, med kvarnarnas förråd och lager, med kvarnringen. Nå, antag, att staten socialiserade kvarnindustrien. Det skulle icke behövas särdeles stort kapital, för att sedan utbygga detta, så att man finge tillräckliga lagerhus, där så behövdes och det synes mig, som om detta vore en mycket ratio-

nell utveckling på detta område, och som om det vore den linje, efter vilken man borde gå.

Emellertid vill jag säga, att om allt detta, som jag nu nämnt, finns det icke ett ord i utskottets utlåtande. Ingenting finns där sagt om organisationen, allt är på förhand lagt på lösa boliner, så att det glider bort för kammaren. Om det skulle beslutas en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i saken, så veta vi icke, om icke hela denna fråga från början kommer på sned, men skola vi ha något med denna spannmåslagerörelse att skaffa, så synes det mig verkligen vara av allra största vikt att från början rikta in reformen åt rätt håll.

Jag måste säga ännu några ord angående frågan om spannmåslagerhus — jag kommer sedan till utförselbevisen. Om vi nu införde dessa spannmåslagerhus, sådana de böra vara, vad skulle då det betyda? Jo, att hela marknaden bleve organiserad, samtliga förråd väl omhändertagna och väl förvaltade samt att varan släpptes ut just i det rätta ögonblicket o. s. v. Detta skulle onekligen innebära, att man skaffat sig en väsentligt större möjlighet än tidigare att utnyttja tullskyddet. Följaktligen, skola vi organisera marknaden fullt och säkert, skola vi skapa denna spannmåslagerörelse, då tror jag icke, go' vänner, att vi samtidigt kunna låta tullskyddet för spannmål stå kvar lika högt som förut. Ty det skulle innebära en tendens att stegra tullen och på samma gång fast organisera marknaden. Jag måste alltså från min synpunkt bestämt betona, att skola vi skapa dessa spannmåslagerhus, så måste vi samtidigt gå till en *reduktion i fråga om spannmålstullarna*. Huru långt denna reduktion kan behöva sträckas, vill jag icke säga, men det vill jag ha sagt, att ett organiserande av marknaden måste som konsekvens medföra ett sänkande av tullskyddet.

Så till sist några ord om utförselbevisen. Jag måste härvidlag gentemot de båda föregående ärade talarna säga, att dessa utförselbevis verkligen icke äro ett sådant där löst appendix, som man bara behöver klippa av, för att det skall falla bort. Nej, denna sak har ett mycket nära organiskt samband med hela frågan om spannmåslagerörelsen, och det är med full rätt som motionärerna skriva: »Vid denna utredning bör enligt vår uppfattning frågan om utförselbevis, varförutan en lösning av spannmåslagerhusfrågan svärligen torde kunna ske, upptagas till prövning.» Dessa båda saker hänga så intimt tillsammans med varandra, att saken icke blir hjälpt bara genom att taga bort några rader ur utskottets motivering. Utskottet bygger ju på motionen, och en sådan liten åtgärd skulle naturligtvis icke alls vara tillfyllest. Den som känner till, hur frågan verkligen ligger, bör förstå, att även om kammaren skulle göra den föreslagna utslutningen ur motiveringen, så skulle detta endast vara ett sken.

Jag skall yttra ännu några ord angående dessa *utförselbevis*, med vilka vi i själva verket äro inne på ett av våra mest brinnande tullpolitiska spörsmål. Men innan jag gör det, så låt mig säga,

Ang. inrättan-
de av spannmåslagerhus.
(Forts.)

Ang. inrättande av spannmålslagerhus.
(Forts.)

att det förefaller litet märkvärdigt, att utskottet ägnat bara några få rader åt denna sak och endast säger, att den bör tagas under övervägande. När ett ärende remitteras till ett utskott, så har man ju ändå ett anspråk, att utskottet skall meddela kammaren vad som *hittills* är gjort i frågan. Och nu förhåller det sig ju så beträffande utförselbevisen, att finansminister Swartz, som ansåg att dessa utförselbevis skulle kunna komma att medföra en prisstegring på marknaden och därför var osäker om lämpligheten av deras införande, år 1910 lät anordna en utredning i frågan. Denna utredning är också verkställd och publicerad, så att man har tillgång till densamma. Och den går i så bestämt avstyrkande riktning beträffande utförselbevisen, som man gärna kan begära. Det synes mig då rätt förvånande, att det ärade utskottet icke med ett enda ord har lämnat kammaren och riksdagen meddelande om denna sak, i all synnerhet som denna utredning tydligen har påverkat Kungl. Maj:t så mycket, att Kungl. Maj:t icke velat engagera sig för saken.

Nu är det ju också så med denna sak, att den rent *statsfinansiellet* väcker väsentliga betänkligheter. Man får bevis på att man fört ut så och så mycket spannmål. Men det ligger i bevisens natur, såsom det hittills tillämpats, att man får taga in spannmål av annat slag än den man utfört. Det kan vara spannmål med lägre tull, ja, kanske rent av tullfri spannmål. Nå, om det importeras sådant, då förlorar ju statskassan väsentligt. Är det så, att man på den spannmål, på vilken man har utförselbevis ökar produktionen, så, i samma mån produktionen ökas och import sker, men import av andra spannmålslag, kommer statskassan att förlora ännu mera.

Även att det blir priset förhöjning på den inhemska marknaden är otvivelaktigt. Dessa utförselbevis komma att gå i den allmänna marknaden som anvisningar, som betalningsmedel. När exporterar man? När tager man ut utförselbevis? Jo, när skillnaden mellan priset på den inhemska marknaden och utlandspriset är lägre än tullbeloppet; med andra ord, tullen har icke verkat tillräckligt kraftigt. Vi veta ju, att det är på det viset, att vetetullen icke alltid verkar fullständigt och att rågtullen sällan verkar fullständigt. Men om detta nu kommer i gång, att man exporterar spannmål och säljer anvisningarna, vad blir det för tendens på marknaden? Jo, det blir tendens till stegring i inlandspriset så att det blir jämvikt, så att skillnaden mellan inlandspriset och utlandspriset blir lika stor som tullbeloppet. Anvisningarna givas icke ut vidare; det blir ingen export med andra ord. Det blir en tendens till stegring av det inhemska priset, så att tullen alltid verkar fullständigt. Resultatet blir faktiskt en *skärpning av tullskyddet*, och jag har redan påpekat vad detta skulle betyda, icke minst för Norrlandslänen, som taga så stor del av sitt spannmålsbehov från södra Sverige. Men jag skall icke ingå på det; andra talare ha ju berört det.

Jag ber för min del att helt kort och gott få yrka avslag på

utskottsbetänkandet, och jag gör detta av de båda skäl jag nu framfört. Dels därför att utförselbeviset kan icke denna kammare, såvitt jag kan förstå, gärna vara med på. Vi kunna icke under en tid som denna, då vi äro uppe i ett pris av 32 kronor per 100 kg. giva ett finger — ja herr Linders sade, att han ville icke giva ens ett lillfinger åt utförselbevisen, men jag ber om ursäkt, att jag tycker det är något mer än ett lillfinger som skymtar i detta betänkande — jag säger, att kammaren kan näppeligen vara med på att giva det ringaste av detta slag. Och ifråga om spannmålslagerhusen har jag sagt, att vi måste redan från början taga avstånd på grund av vissa svårigheter med förvaltningen av dem, och att det är klart, att de skulle medföra en skärpning av tullskyddet och att följaktligen en tullindring måste införas. Då är det bättre att stämma i bäcken än att börja stämma i ån. I stället för att nu hänga upp sig på motionen från Kristianstadshörnet, som varit ödesdigert förut ifråga om sådan här politik, bör kammaren avslå det hela, och så får vederbörande komma igen med en bättre motivering, så att man klarare ser linjerna. Och då tror jag icke, att de tekniska svårigheter, som ligga emot spannmålslagerhusen, i och för sig skola göra, att man icke kan gå med på dem. Men vi skola icke nu kasta oss in på något, som vi icke kunna överblicka vad det innebär för staten och för konsumenterna.

Ang. inrättande av spannmålslagerhus.
(Forts.)

Herr Ekeroth: Herr talman! Som motionär i denna fråga skall jag be att få yttra några ord. Jag har så mycket mera anledning att göra det, då så gott som alla anföranden här varit riktade emot den föreliggande motionen eller vissa delar av densamma. Emellertid vill jag nämna, att jag kan huvudsakligen instämma med en av talarne utom beträffande den sista delen av hans anförande, nämligen med min utskottskamrat herr Linders, som framfört en hel del synpunkter, vilka varit bestämmande för mig vid inlämnandet av denna motion. Jag ber allra först få nämna några ord om avsikten med den föreliggande motionen.

Min avsikt har här av en hel del talare blivit ställd i en ganska egendomlig belysning, d. v. s. de ha antytt att jag skulle alltigenom ha egenlyttiga avsikter. När jag då säger, att där icke finnas några sådana avsikter, så gör jag anspråk på att bli trodd.

Hur står det egentligen till i vårt land, beträffande livsmedelsproduktionen? Ja, vi ha varit i tillfälle att se detta under det sista halvåret. Den har ställts i så pass bjärt belysning, att jag vågar det uttalandet, att man från alla håll, såväl från yttersta vänstern som från högern, kan ha anspråk på att livsmedelsfrågan blir uppmärksammat, blir vederbörligen beaktad. Om vi se hur det är med vår spannmålsproduktion, så finna vi, att den har under de senare åren icke hållit jämna steg med jordbrukets utveckling i övrigt. Det har helt enkelt sedan en del år varit en skenbar tillbakagång, om man jämför det med

Ang. inrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)

vad jordbruket i övrigt har åstadkommit. Detta hänger ganska noga tillsammans med den allmänna tendens som mer och mer blivit regel, att spannmålspriserna under vissa tider av året varit synnerligen låga för att i allmänhet under andra tider av året stiga till betydligt högre belopp. Spannmålspriserna ha sjunkit just under den tid när de mindre och de medelstora jordbrukarne — som i allmänhet i södra och jag tror också mellersta Sverige tröska sin spannmål medelst gemensamma ångtröskverk — föra sin spannmål i marknaden. Följden härav har blivit, att intresset och förtroendet för spannmålsodlingen har gått tillbaka, och man har mera gått över till husdjurskötseln. där man genom andelsmejerier och sedermera även genom andelslakterier kunnat erhålla ett mera jämnt och säkert pris för den producerade varan.

Vi kunna vidare säga, såsom också framhållits i motionen. att det är ganska svårt för dessa jordbrukare att lagra sin spannmål, därför att de icke ha lämpliga lokaler härför. Det är även ganska svårt att lagra den, därför att man icke har möjlighet att undvara de pengar man erhåller, då spannmålen försäljes.

Avsikten med motionen var, att staten skulle i sin mån gynna tillkomsten av gemensamma lagerlokaler, icke upprättade av enskilda utan av sammanslutningar mellan lantmännen; som herr Linders framhöll, det gäller här kooperativa föreningar av jordbrukare och ingenting annat. Men så har frågan om spannmålslagerhus blivit sammankopplad med frågan om införselbevis. Varför detta? Jo, man kan befara, att om dessa lagerhus komma att vinna någon mera allmän tillslutning, så kommer den organisation, som redan finnes, nämligen kvarntrusten, sannolikt att intaga en mindre välvillig ställning till dem, och följden kan bli, att lantmännens sammanslutningar på en gång kunna komma att krossas. — Jag giver herr Nilsson i Tånga rätt häri. — Följden skulle nämligen kunna bli, att lantmännen stode utan möjlighet att avyttra sin i lagerhusen upplagda spannmål, och lagerhusen skulle kunna komma att övergå i andra händer. Jag har sett saken från den sidan, då motionen väcktes, och jag ser den från den sidan ännu. Dock vill jag säga, att här *kan* finnas andra korrekтив häremot. Genom att staten hjälper till med anskaffande av lån till billig ränta för lagerhusens upprättande, skulle staten kunna hindra dessas övergång till kvarntrusten. Det vill med andra ord säga, att statens medverkan skulle säkerställa spannmålslagerhusen i producenternas händer. Vidare skulle man kunna tänka sig, såsom skett i vissa delar av Tyskland, att man i samband med spannmålslagerhusen anlade kvarnar för att producera ett ordinärt mjöl, som kunde föras i marknaden och spannmålen därigenom beredas avsättning. därest sådan avsättning direkt till nu befintliga kvarnar icke kunde äga rum. Vidare kunde man tänka sig att tillsammans med lagerhusen kunde upprättas bagerier, så att även bröd kunde föras i marknaden.

Emellertid har jag icke utgått ifrån, att frågan om införselbevis skulle i annan mån beröras i utredningen, än att den upptoges i sammanhang med lagerhusfrågan och att man däri- genom finge frågan belyst i hela dess vidd. Skulle utredningen giva till resultat, att dessa bevis icke äro behövlige som skydd för lagerhusens fortbestånd, så skulle de ju icke behöva komma med. Det kan man icke på förhand bestämt avgöra, utan det får en blivande utredning visa.

Ang. inrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)

Herr Röing har särskilt understrukt, att det är agrariska tendenser som ligga under det hela. Ja, herr Röing kallar allting, som vill gagna jordbruket, för agrariska tendenser, och jag tror också, att herr Röing gläder sig åt, när han får sätta den stämpeln på en fråga. Men jag ber herr Röing vara övertygad om att här gäller det ingenting mer och ingenting mindre, än att vi skola kunna inom vårt land utveckla jordbruksnäringen på så allsidigt sätt, att man blir i tillfälle att förse vårt land med alla behövlige livsmedel icke bara under vanliga förhållanden utan även under trånga tider.

Herr Molin skattar sig lycklig att icke vara med på den reform — eller kanske jag skall säga »reaktion» — som det här gäller. Men jag tror, att om herr Molin och jag varit i tillfälle att närmare resonera om denna sak, så skulle med den uppfattning jag tror herr Molin har, hans ståndpunkt icke varit så skild från min ståndpunkt.

Jag kan icke gå närmare in på den uppfattning som herr Palmstierna framlade. Han gick emellertid ut ifrån, att det här gällde att vara synnerligen på sin vakt, och han gjorde gällande, att vi skulle, när denna fråga lägges fram, särskilt tillse, om icke staten skulle kunna socialisera kvarnindustrien. Ja, men en sak som staten icke kan göra, åtminstone de närmaste åren. det är att socialisera spannmålsodlingen. Och vi få väl tänka oss, att om man lägger alltför stora stenar i vägen för spannmålsodlingen, så kommer landet att lida härav.

Då jag icke kan fortsätta längre på grund av en tillfällig halsåkomma, skall jag be att få nämna, att om det kan gynna frågans lösning, skall jag gå med på den ändring i motiveringen som herr Jeansson i Kalmar föreslagit och som utskottets ordförande har anslutit sig till. Jag anser nämligen, att denna fråga om spannmålslagerhusen är så viktig när det gäller att främja spannmålsodlingen i landet, att man kan gå med på en förändring av motiveringen för att få frågan fram till utredning. Men jag är tämligen säker på, att man icke kan helt avfärda frågan om utförselbevisen utan måste röra även vid den då det gäller att åstadkomma nödig säkerhet, så att icke lagerhusen komma att övergå i enskildas händer, vilket jag skulle anse vara en olycka.

Herr Månsson: Herr talman! Jag har förut både i skrift och i tal förutspått, att det här skulle komma, och varje gång

Ang. inrättan-
de av spann-
mållagerhus.
(Forts.)

jag har framfört den saken, har man skakat på huvudet och skrattat och sagt, att jag var en stolle som i allting var pessimistisk och misstänksam.

Som ett av de mest bärande skälen varför man skulle arrangera dessa lagerhus har man anfört det, att på höstarna, när lantbrukarna tröskat av och föra sin spannmål i marknaden, så hopas så mycket spannmål där, att priserna tryckas ned. Detta sker delvis, säger man, genom spannmålshandlandenas åtgöranden, och kunde man lagra spannmålen till längre fram på skördeåret, d. v. s. helst till nästa kalenderår, så skulle därmed följa högre pris. Det skulle vara ekonomiskt lönande.

Nu är detta icke något nytt påhitt eller någon ny förevändning. Den har i flera jordbrukande länder, framför allt i Tyskland och Österrike-Ungern, med mycket eftertryck framhållits från lantbrukaresidan. Från den jordbruks- och finansvetenskapliga statistiska sidan har den med lika stor bestämdhet alltid avvisats. Icke så att förstå att icke på höstarna vid skördeårets början priserna oftast skulle vara någon nyans lägre än andra tider av skördeåret. Men frågan är då: huru stor är skillnaden? Man får räkna med — om man lagrar spannmålen exempelvis till fram i mars, april och maj — icke bara lagerlokalerens förräntning, avlöning åt arbetskraft som behövs för sädens tillsyn, brandförsäkringspremier och andra utgifter, utan man måste även beräkna, att sädens vikt svinner in avsevärt. Här om dagen hörde vi ju i debatten i kammaren, att när man t. ex. har att göra med australisk spannmål, så erhåller man avsevärt mera mjöl därav än av den spannmål man förmaler i vikt, beroende på att man måste fukta spannmålen under förmalningen, så att det blir ett avsevärt plus. Jag har låtit undersöka hur det varit ställt med priserna under skördeårets första början och dess slut. Jag har tagit siffrorna för de skilda kvartalerna under samma vecka. Man finner av den redogörelsen — som vilken som helst kan få se på här — att priserna visserligen i allmänhet äro något lägre vid skördeårets början, men långt ifrån alltid. Under 1911 exempelvis finner jag, att i mars var priset på råg, om dessa siffror äro riktiga, 11,75 till 12,75, medan de återigen i oktober, alltså när hela skörden kunde föras i marknaden, voro 14,25 till 14,75. Således avsevärt dyrare vid skördeårets början än vid föregående skördeårs slut. Liknande förhållanden inträffa med råg i mars och oktober 1913 och 1908. Som jag sade har man i Tyskland och på andra håll fört en ingående debatt om denna sak, och professor Conrad har i Handbuch der Staatswissenschaften, 4:de bandet sid. 804 berört denna detalj av frågan, och han säger: »Vi hava att ingå på ännu en särskild punkt: Det är en särskilt bland lantbrukare mycket utbredd mening, att spannmålsprisen äro lägst omedelbart efter skörden, men före skörden opropotionellt höga. Detta sammanhänger med antagandet att köpmännen artificiellt influera på priserna och hålla dem låga, när lantmannen bringar sin pro-

dukt i marknaden och skruva dem i höjden, när de ha spannmålen i händerna. Vi ha därför följt månadspriset i Preussen för en större rad av år och beräknat de proportionella siffrorna för de enskilda månaderna, men äro, som följande tabell visar, komma till *det motsatta resultat.*» Han anför vidare där en serie siffror, av vilka jag här skall anföra några. Om vi taga t. ex. årspriset genomsnitt till 100, så finna vi att under de av honom anförda åren äro priserna i början av augusti månad, alltså vid skördeårets början, i Tyskland: 101, 101,9, 98,3, 102,7, 98, 98,2, 98,7, 94,9, 97,4 och 102. Vi finna alltså, att somliga år sjunker priset under augusti månad verkligen ned under genomsnittssiffran 100. Men åtskilliga år är den också uppe däröver. Han visar nu att, i en hel del fall under tiden ända från 1816 och tills nu på långa genomsnittsperioder, under somliga tider och de flesta, det icke är mer än 3½ % prisskillnad mellan skördeårets början och slut, och han säger, att det skulle icke räcka till för att täcka räntor och förvaltningskostnader för sädens lagring samt naturligtvis ännu mindre om man räknar med det svinn, som Conrad icke räknar med, men som jag hörde en jordbrukare här nyss räknade med.

Staten skulle nu släppa ut omkring 3 miljoner — *till en början*, märk väl — till sådana här lagerhus. Vi veta så väl, huru det där tillgår. Vi minnas, när den sista debatten angående understöd åt rederinäringsen förekom, huru man anförde exempel både inifrån och utifrån landet, på huru anspråkslös man är i början, hur litet man begär. Men sedan kommer man och säger: vill nu icke herrarna giva dubbelt så mycket, så äro de beviljade miljonerna bortkastade till ingen nytta och till vanära för riksdagen som icke vet vad den vill. Ni kunna vara säkra om, att när de fått de tre miljonerna utpumpade och nedlagda i företagen, så kommer man och säger: denna institution är ytterst bristfällig; den kan icke fullgöra sin uppgift, beroende på att den icke är nog omfattande; Ni måste ut med ytterligare 3 eller 4 miljoner; annars äro de 3 miljonerna bortkastade till ingen nytta. Till vad ändamål? Jo, det är sant: om det är t. ex. 1,000 lantbrukare som skola ha var sin sädesbinge hemma, sköta den och försäkra den o. s. v., så är det bättre om de bilda en sammanslutning till ett lagerhus, där det blir billigare med avseende på arbetskraft och brandförsäkring m. m. Men lika säkert är också, att det här är icke bara en sådan jordbrukarefråga. Det är också en konsumentfråga, eller rättare sagt det är här en Malmöhuslänsfråga. Och de frågorna känna vi till.

Skall jag agera spåman här i kväll och säga vad det blir för resultat av detta spannmålslagerhus? Först blir det en uppsamlingsanstalt för att draga varan ur marknaden och sedan med naturnödvändighet en utpumpningsanstalt. I Osttyskland säger man numera: ja, de där spannmålslagerhusen ha vi egentligen föga eller ingen nytta av, när vi ända ha införselbevisen. När vi ha fått införselbevis, så skall man säga att då behövs

knappast dessa stora lagerhus. Det är då bara att skjutsa ut säden och ta kvitto på beloppet, så att man får lyfta premierna.

Ang. inrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)

Det med utpumpningen är ändock en sak, som riksdagen kan något så när ingripa i när det kniper. Men om herr Ekerot vore bra i sin hals och han fått utreda sina skäl litet mera, skulle man säkerligen där mellan orden kunnat läsa ut även det, att lagerhusen äro utmärkta som *sorteringsanstalter*. Med sorteringsmaskinerna där kan man sortera spannmålen, och samma spel skulle vi få se komma att drivas där, som har drivits vid kvarnarna. Liksom man där maler sammalet mjöl, tager en säck säd och tager därur vissa procent till finsikt och så maler resten tillhopa till sammalet mjöl, så kommer man här att sortera ut en tiptopvara, som man säljer under fantasinamn till fantasipris. Resten blir sammalet mjöl. Men medan nu det sammalda mjölet åtminstone är skrotmjöl av genomsnittssäd så blir det sedan skrotmjöl av skrotsäd, ty det är ju klart att det bästa av den sorterade spannmålen skall antingen föras till utlandet mot införselbevispremium eller säljas som utländsk spannmål inom landet — endast skrotsäden blir sedan svensk spannmål. Har Norrland haft uselt bröd förut, blir det ännu uslare hädanefter. Jag ser i de 3 miljonerna en utgift till en matförfälskningsanordning och en matfördyringsanordning, och då kan Ni begripa, att jag icke är vidare förtjust i lagerhuset ens. Lagerhuset är bara en förevändning för det viktiga, som är på marsch, för införselbeviset, utan vilket lagerhuset icke kan existera och funktionera, annat än, märk väl, om staten äger det och bredvid det, i konkurrens med kvarnarna, har en mönsterjättekvarn och köper upp om höstarna spannmål i konkurrens med de övriga kvarnarna. Först då lagerhusen komma under statskontroll, bli de verkligen till samhällelig nytta, men i annat fall kunna de icke funktionera utan införselbevis. Och när väl införselbeviset är voterat och fastslaget i lag och icke mer kan rubbas, så behöver man icke längre lagerhuset. Så hänger det ihop med den saken.

Vad menas då med införselbevis? Jag kan taga ett exempel, så att herrarna förstå, hur långt vi kommit i vår tullpolitik nu. Ponerar, att kroppsarbetarna i Sverige för att landet i — för att citera herr Ekerot — »trånga tider» skall få hava deras vara, d. v. s. deras arbetskraft begära 400 kronor eller en tredjedel eller fjärdedel av deras varas värde, som skatt per man av andra medborgare i landet, antag för det andra, att alla arbetsgivare, som vilja använda utländska arbetare, finge för varje sådan arbetare betala en skatt av 400 kronor om året — där äro vi nu; det är skyddstullsystemet — antag vidare, att dessa så oerhört på andras bekostnad gynnade arbetare komme och begärde ytterligare avlöning av staten för att kunna draga bort arbetskraften från arbetet och få den till en del lös och ledig, så att arbetsgivarna bleve tvungna att betala ännu mera

i avlöning, antag vidare, att de begärde en utredning om ytterligare 400 kronor i årlig avlöning för varje arbetare, som bosatte sig utom landet och därigenom drog arbetskraften från arbetsgivarna här hemma, hur skulle ni behandla ett sådant förslag? Skulle ni icke taga en talare, som förordade något dylikt, och kasta honom från talarstolen, och skulle icke talmannen vägra honom att vidare hava ordet? *Det är just vad vi nu hålla på med här.* I den ställningen befinna sig de stora godsägarna och jordbrukarna gent emot Sveriges konsumenter. Sådana krav komma de med.

Ang. inrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)

Det är blott ett land i världen, som vågat sig på införselbevis. Ja, det har visst förekommit en liten nyans därav i Frankrike, där man under vissa förhållanden fått lov att utföra spannmål mot utförselbevis, under villkor att man införde likartad spannmål, om jag icke missminner mig. Det är emellertid egentligen blott ett land på jorden, där den härskande jordägareklassen vågat komma med en så oerhörd utmaning mot sina medborgare, och det landet skulle riksdagen nu följa. Tullen på spannmål innebär helt enkelt rätten att beskatta medborgarna med kronor 3,70 för varje säck, som man säljer. På det sättet taga storbönderna och godsägarna skatt av småbönderna och arbetarna. När det blir mycken gröda ett år, så att man icke når ända upp till världsmarknadspriset plus tullbeloppet, då vill man pumpa spannmålen ur landet för att göra den kvarvarande så mycket dyrare, men man vill icke pumpa ut den till världsmarknadspriset enbart, utan man vill ur statskassan hämta tullbeloppet som en belöning för att man är så patriotisk, att man för ut maten ur landet. Det är nämligen i alla stora agrarländer en gudi behaglig gärning att föra ut mat ur landet. Man skäms dock för att säga: giv mig 3:70 kontant i riksbankens mynt för varje säck som går ut. Därför säger man: ni kan gärna trycka extra mynt för vår räkning, införselbevis. Då kan icke folk komma och säga: herr Ekerot erhåller pengar för att han för maten ur landet. Nej, han erhåller införselbevis, och det säljer han med en rabatt till t. ex. två för tusen, såsom det numera gäller i Tyskland. Han har t. ex. ettusen kronor i införselbevis och en grosshandlare i Göteborg eller Malmö köper dem för 998 kronor och går till tullkammaren med dem och säger: se här har jag införselbevis; ni få inga kontanter av mig, förrän dessa bevis äro mottagna i tullikvid. Det är ju detsamma som att taga penningar ur statskassan. Ja, på det sättet för man de enfaldiga inom och utom riksdagen bakom ljuset. I ett arbete, som är så pass moderat, minst sagt, som det nyss citerade arbetet, där säger man, »att exportpremiernas verkan består däri att vid varor, vars producenter genom skyddstull kunna erhålla en fördel, att tullens inflytande på prisskillnaden stärkes och säkras, d. v. s. att en prisskillnad av minst premiens belopp uppkommer

Ang. inrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)

mellan inland och utland även under sådana förhållanden, att tullen icke kunde bringa denna skillnad till stånd.

När de skyddade industrigrenarna redan finna det fördelaktigt att till bättre utnyttjande av tullen på den inre marknaden överlämna en del av sina tillverkningar med liten eller ingen vinst till utlandet, så stå de sig naturligtvis vida bättre om de få en premie på denna utförsel.»

Vill man se exempel på, hur införselbeviset verkar i Tyskland, så kan man finna det i de rapporter, som avgivits av Tysklands ombud på frihandelskongressen i Antwerpen, hovrådet och professorn Brentano från München. Han höll där ett anförande, vari han bl. a. nämner följande rörande verkningarna på ryska gränsen av Ausfuhrscheinsystemet, som det kallas. Han visar först, att från den 1 januari till och med november 1911, alltså under 11 månader, betalade Tyskland det året i utpumpning för vete 15,182,354 mark, i utpumpningsgratifikation för råg 34,034,295 mark och för havre 12,978,515 mark. För de tre sädesslagen togo alltså godsägarna på 11 månader ur statskassan i ersättning för att de utpumpade landet på spannmål 62,195,164 mark. Och hur verkar det? Jo, säger Brentano: »Som resultat av vår välgörenhetsexport till rampris är att Danmark och Finland få dumpad tysk råg till svinföda, medan vi hemma voro i ett grymt behov av dem. Vi ha upplysningar från en spannmålshandlare om att i september 1911 samma råg sålts i Tyskland för 175 mark per ton, som den ryske spannmålshandlaren köpt från Tyskland för 125 mark, tack vare den tyska välgörenheten. Ryssarna voro i den ställningen, att de kunde fodra sina svin med tysk råg på samma tid, som den var för dyr att använda till bröd i många distrikt i Tyskland. I sanning, vi försågo ryssarna med brödsäd och möjliggjorde därmed för ryssarna att förse oss med kreatursfoder! *Ryskt korn kostade den 12 sept. 1911 135 mark i gränstrakterna — 10 mark mer än vår tyska råg (d. v. s. kostade i Ryssland). För kli, biprodukten, betaltes 140 mark per ton, eller 15 mark mera än ryssarna gävo för vår brödråvara.* Österrikes konsulat i Warschava rapporterar, att denna tyska välgörenhet i form av billig spannmål till de ryska gränsdistriktet givit uppslag till en kvarnindustri» o. s. v., o. s. v.

Jag har här några siffror, som visa vart den tyska spannmål, för vilken mottagits Ausfuhrscheine, under årens lopp tagit vägen, och jag ser här, att England, Österrike, Danmark, Sverige och Ryssland hava delat förmånerna därav.

Jag får emellertid säga som herr Ekerot, att halsen hindrar mig att fortsätta. Jag vill blott till slut säga, att det är en alldeles för märklig utveckling det politiska livet hotar att ta i vårt land. Högern tycks tydligen i detta land tro, att folkets representanter i riksdagen äro så enfaldiga, att man kan få i dem vad som helst, när den kommer med så oblyga försök, som det här är fråga om, nämligen att söka erhålla 3 miljoner kronor

till den förfalsknings-, utpumpnings- och fördyringsapparat, som kallas för spannmålslagerhusen, och sedan också vill erhålla en ytterligare utredning, om godsägarna icke ur statskassan kunna erhålla ersättning för att de göra den mat i landet dyrare, som redan är synnerligen dyr. Jag skulle vilja gå något närmare in på frågan, men jag kan icke göra det i kväll.

Herr talman, jag ber att få yrka avslag.

Herr vice talmannen D. P e r s s o n: Jag har begärt ordet icke för att på något sätt bemöta den siste ärade talaren eller förtaga det goda intryck, som hans anförande gjorde på kammarens ledamöter. För övrigt ropade han så förfärligt, att jag hade mycket svårt att höra vad han sade.

Jag begärde ordet med anledning av herr Palmstiernas yttrande, då han sökte göra sig lustig över att jag begagnade uttrycket att i motiveringen slunkit in ordet utförselbevisen. Han drog därav den slutsatsen, att utskottet icke gjort klart för sig, vad utförselbevis egentligen kunde hava för betydelse. Ja, om det skulle vara så, att jordbruksutskottet icke hade aning om, vad detta betyder, så vore detta ett ytterligare skäl för att få en utredning till stånd. Med anledning av herr Palmstiernas anmärkningar mot och förvåning över, att utskottets ledamöter, och jag som dess ordförande, skulle kunna gå med på den ifrågasatta ändringen i motiveringen, vill jag blott säga, att detta är något, som händer ganska ofta rörande samtliga utskott och det har hänt till och med i dag, att bevillningsutskottets ärade ledamöter gjort en väsentlig ändring, strukit en punkt i bevillningsutskottets betänkande nr 11, ett betänkande, som herr Palmstierna varit med om. Men icke fann någon anledning att klandra utskottet eller herr Palmstierna därför, utan det händer nog, att man i så måtto kan få justera utlåtandena, även sedan de undergått justering i utskottet. Det kan ju framhållas synpunkter, som äro av sådan beskaffenhet, att man finner, att utskottets motivering kan bli bättre genom en ändring i densamma eller genom en uteslutning av vissa delar.

Det förefaller mig således, som om herr Palmstierna och jag skulle kunna kvitta och bli lika goda vänner som vi varit förut. Men skulle herr Palmstierna icke vilja vara med om detta, så ber jag att få åt honom rekommendera texten om grandet och hjälken.

Herr H i l d e b r a n d: När jag hörde ett par av kammarens ledamöter, som slutade sina anföranden med att yrka avslag, kunde jag icke undertrycka den tanken: ha då dessa herrar icke dragit några lärdomar av vinterns erfarenheter? Vi hava från statsrådsbanken hört att bristen på lagerlokaler har i hög grad medverkat till, att landet icke i vinter fått in de stora spannmålskvantiteter, som landet behöver. Vi borde ändå hava klart för oss, att detta innebär en mycket stor risk, och även att dröjsmålet har i hög grad fördyrat spannmålen. Tänker man på ett lands ekonomiska krigsberedskap, t. o. m. att lands ekonomiska beredskap att uthärda en sådan kris, som den närvarande, ehuru det behåller sin neutralitet, måste man däri också

Ang. inrättade av spannmålslagerhus.
(Forts.)

Ang. inrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)

lägga in kravet på, att större förråd av brödsäd skall kunna uppläggas, och det förefaller mig vara tämligen axiomatiskt, att detta icke låter sig göra, om man icke i tid ordnar så, att det finnes ordentliga spannmålslagerhus.

Det förefaller mig vidare, att det ur landets synpunkt är mycket bättre, att man ordnar detta efter ungefär den linjen, som utskottet tänkt sig, än att det skall överlämnas åt enskilda importörer att ensamma kanske till sist taga hand om saken. Jag inser, att svårigheterna för att realisera tanken äro mycket beroende på, att förhållandena ställa sig olika i skilda delar av landet, men så mycket synes mig också klart, att man behöver ordna denna fråga för att få spannmålshandeln och även jordbrukskrediten i ett bättre skick.

Herr Palmstierna har för en stund sedan förklarat, att mycket i den vägen är riktigt och berättigat, men han har ändå slutat med att yrka avslag. Han och andra hava frammanat trustspöket och velat komma oss att tro, att en utredning måste sluta med, att man förordar sådana anordningar, att farhågorna skola visa sig besannas. Jag har svårt att förstå detta.

Här har också framhållits såsom ett önskemål, att man på kooperationens väg skulle kunna få till stånd, vad som här erfordras, och jag vill uppriktigt medgiva, att den vägen synes vara den mest tilltalande under förutsättning endast, att spannmålslagerhusen kunna bli tillräckligt stora, enär man behöver stora spannmålslagerhus för att förbilliga spannmålen och bringa ned omkostnaderna. Men har man klart för sig, att man på kooperationens väg kan i alla delar av landet nå fram till det mål, man skulle kunna vinna? Jag är icke alldeles säker på det.

För övrigt är det icke nog att hänvisa till kooperationen på det håll, där man gör allt för att framhålla, att det endast är ett producentintresse som skall tillgodoses och att konsumenternas rätt skulle trädas alltför nära. Det förefaller mig, att både producenter och konsumenter hava intresse av, att spannmålshandeln ordnas på rationellare sätt. Det kan icke vara i konsumenternas intresse, att det är för stora växlingar och fluktuationer i prisen, och större jämnhet torde endast kunna åstadkommas, genom att man söker få ökade lager av spannmål. Då invändes det och har invänts här i dag, att detta måste leda till, att producenterna få ökad betalning, och att tullskyddet utnyttjas på bättre sätt. Jag skulle till dessa herrar vilja rikta en fråga. Är det icke ändå riktigast att få en utredning om spannmålslagerhus, och att man, när denna utredning kommer, ser till, i vad mån dessa farhågor kunna vara berättigade? Jag tycker, att man då har det lämpliga tillfället att undersöka den saken närmare.

Det synes mig vara så ofantligt många och starka skäl, som kunna anföras till förmån för, att riksdagen skall anhålla hos Kungl. Maj:t om en snabb utredning av denna fråga. att jag, som sagt, med förvåning har hört dessa avslagsyrkanden. Jag kan bäst förstå yrkandena från deras sida, som hava tänkt sig en socialisering av kvarn-industrien. Det var icke många månader sedan vi behandlade en

statsmonopolfråga. Jag tillät mig då uttala i kammaren, att denna fråga nog skulle efterföljas av flera statsmonopol- och socialiseringsfrågor. Från många håll bestreds detta, men i dag hava vi hört, huru man med all kraft framför tanken på kvarnindustriens socialisering. Om dessa avslagsyrkare vilja vänta med att tillstyrka en utredningsskrivelse, till dess kammaren och riksdagen äro mera mogna för kvarnindustriens socialisering, då hoppas jag att de få vänta ganska länge. I alla händelser förefaller det mig, att man här, beroende på sympatier för helt andra utvecklingslinjer än de, efter vilka utvecklingen för tillfället går, lägger en förlamande hand, där det icke alls är berättigat att så göra. Vad vi behöva här, är att få spannmålshandeln ordnad och frågan om spannmålslagerhus avgjord. För att få detta behöva vi en utredning, nämligen den utredning, som jordbruksutskottet tillstyrker en skrivelse om.

Det kan mycket väl hända, att utskottets motivering kunde hava varit något fylligare på ett par punkter och kanske i ett par avseenden något lyckligare avfattad. Det synes mig emellertid, att man här bör se förnämligast på klämman, och ur denna synpunkt, herr talman, ber jag att få instämma i det yrkande, som framställdes av herr Jeansson och herr vice talmannen.

Herr J ö n s s o n i Revinge: Herr talman, mina herrar! Det finnes ett gammalt ordspråk, som säger: »Gud bevara oss för våra vänner.» Jag tror, att anhängarne av utförselbeviset hava anledning att tillämpa detta på herr Ekerot, ty han har sannerligen valt den psykologiskt mest ogynnsamma tidpunkt som tänkas kan att väcka denna motion om utförselbevis. Han har säkerligen därmed slagit ihjäl hela idén för alla tider.

Nu anser jag visserligen, att det icke är någon skada skedd med att man slår ihjäl frågan om utförselbevis, ty det kan väl icke vara lämpligt, att man i ett land, som har så starkt importbehov som vårt, skall man med konstlade medel framkalla en export av spannmål. Men han har därmed också, därför att han kopplat ihop denna fråga med frågan om spannmålslagerhus, skadat frågan om upprättande av sådana, vilket jag mycket beklagar, ty jag anser, att spannmålslagerhusen skulle kunna bliva till mycken nytta, speciellt för de små jordbrukarna, och de behöva alldeles icke, om de ledas klokt, skada något konsumentintresse, såsom man från vissa håll velat göra gällande.

Det är emellertid, anser jag, att teoretisera i det blå, när herr Ekerot vill göra gällande, att kvarntrustin skulle kunna slå ihjäl spannmålslagerhusen genom att vägra köpa spannmål och i stället importera sitt behov. Det skulle kvarntrustin visserligen kunna göra, men jag tror icke, att den skulle göra om den saken, ty så beroende som den är av lagstiftningen visvi mjöltullarna skulle detta företag från kvarntrustinens sida vara synnerligen huvudlöst, och jag tror icke, att kvarntrustinens män äro så okloka, att de förfara på detta sätt. Man har ingen anledning att tilltro kvarnindustriens ledande män så mycken dumhet.

Ang. inrättande
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)

Ang. inrättan-
de av spann-
målslagerhus.
(Forts.)

Jag skall emellertid taga ett enda litet exempel för att visa, hur dessa utförselbevis skulle kunna utnyttjas, om man införde det tyska systemet ifråga om sådana bevis. Man vet, att korntullen icke kunnat utnyttjas på många år på grund av lokala förhållanden, men en exportör av korn skulle då i tullen kunna erhålla ett utförselbevis, för att han exporterat denna vara, lämna detta bevis till en kaffeimportör, som med beviset likviderar tullen för importerat kaffe. När man nu vet att folk uppmanas från många håll av nationalekonomiska skäl, att göra kaffe av korn, s. k. kornkaffe, skulle den ena åtgärden absolut svära emot den andra, staten hade betalat en exportör av korn därför att han utfört varan och för pengarna hade i stället kaffe importerats. Resultatet skulle bliva, att staten bleve av med det belopp, den skulle ha erhållit i kaffetull.

Därför tror jag, att denna fråga bör lösas utan utförselbevis, och anser icke, att de hava rätt, som säga, att utan utförselbevis är man fullkomligt urständssatt att lösa spannmålslagerhusfrågan. Med lämpligt anordnade kreditförhållanden bör det mycket väl kunna gå för sig att lösa denna fråga, och jag tror icke, såsom jag förut sagt, att kvarntrusten skall våga inlåta sig på sådana åtgärder, som herr Ekerot har förutspått.

Herr Nilsson i Tånga: Det har under fortgången av denna debatt framställts yrkande om, att i utskottets motivering skulle strykas den passus, som berör frågan om utförselbevis. Jag får dock lov att säga, att om jag vore aldrig så väl övertygad om spannmåls-
lagerhusens bärighet och deras förmåga att kunna avhjälpa de missförhållanden, som finnas, skulle jag ändå icke kunna gå med på detta utskottsutlåtande, även om man stryker dessa rader om utförselbevis. Ty vad inträffar nu? Jo, även om vi stryka dessa, som man uttryckt sig, gifttänder, så skriver riksdagen till Kungl. Maj:t och begär att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en utredning av frågan om spannmålslagerhus, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kan föranleda. Denna kläm är grundad på en motivering och motiveringen i sin tur är byggd på motionen. Men vad står det i motionen? Jo, det står: »Vid denna utredning bör, enligt vår uppfattning, frågan om utförselbevis, varförutan en lösning av spannmålslagerhusfrågan svärligen torde kunna ske, upptagas till prövning».

Man får icke bort det man vill ha bort. Visserligen försvinner det ur utskottets motivering, men det finns i motionen, och detta är så mycket värre, som det icke finnes nämnt i utskottets motivering. Jag kan således icke finna, att man hjälper saken på annat sätt, än att man avslår det hela, ty det tycker jag ändå framgår ganska tydligt, att då det finnes i motionärernas motivering och utskottet icke nämner ett ord i sin motivering om det, kan Kungl. Maj:t naturligtvis icke annat än taga upp den frågan. Det är alldeles tydligt, och jag tror också, att herr Ekerot hade en känsla av det, när han med ganska stor tillfredsställelse yrkade bifall till strykningen av motiveringen angående utförselbeviset. Är det icke så, herr Ekerot?

Jag vidhåller mitt yrkande om avslag.

Herr J es p e r s o n: Herr talman, mina herrar! Under den debatt, som förts i afton angående spannmålslagerhusen och den därmed sammankopplade frågan om utförselbevis, har man fått höra mycket underliga saker emellanåt. Något av det märkvärdigaste var, när herr Molin i Dombäcksmark tillkännagav, att han själv motionerat i frågan, men att han nu ansåg, att den motion, som han själv tidigare framfört, endast skulle hava kommit att hjälpa jobbarintressena. Det är mycket märkvärdigt, att man kan ha så olika åsikter det ena året och det andra, och att man utan att tänka sig bättre för går och motionerar om saker och ting, ifråga om vilka man så snart efteråt finner, att de endast gagna jobbarintressen.

Herr Jeansson i Kalmar yttrade i frågan om införselbevisen, att ett starkt motstånd rests mot dem i Tyskland, men han förklarade icke anledningen därtill. Det skall jag göra. Jag tror, att det huvudsakligen är beroende på att dessa införselbevis gällt vid införandet av tullpliktiga varor av alla andra slag än som de erhållits för, nämligen för spannmål. Ty i Tyskland har man kunnat använda dessa såsom betalningsmedel vid erläggande av tull för kolonialvaror och — rent ut sagt — vilka varor som helst. Det är dock en väsentlig skillnad emot det förslag, som här framkommit, då de endast skulle få användas vid införandet av spannmål.

Man kan då också alldeles tydligt vederlägga herr Fabian Månssons påstående, att dessa införselbevis skulle göra, att landets spannmålsförråd utpumpades, ty dessa bevis kunna endast, då de icke få användas till fördel för någon annan än för den, som tagit emot dem, tillförsäkra oss ett införande av spannmål i lika mängd som utförts. Det måste sålunda komma in spannmål i samma mängd, i fall de skulle kunna vara till någon nytta. När han vidare talade om, huru mycket tyska staten fått ge ut för dessa införselbevis, har han alldeles förväxlat dem med de exportpremier, som gälla i Tyskland, och som det icke är fråga om att införa här i landet.

Vad beträffar såväl vad tulltaxekommittén föreslagit som allt vad herr Fabian Månsson talat om, vill jag säga, att jag aldrig hört någon komma fram med annat förslag, än att dessa införselbevis endast skulle gälla spannmål. Att de kapitalstarka kvarnanläggningarna icke ha varit så belättna med att sådana bevis införas, är alldeles tydligt, ty dessa ha då icke samma lätthet att kunna bereda sig vinst genom inköp av spannmål vid tider då det finnes stora mängder spannmål i marknaden, såsom på höstarna, då, som vi alla veta, tröskorna äro i gångt oupphörligt, efter det skörden är inbärgad, och då det kommit i handeln så mycket spannmål, att det nästan är omöjligt att taga emot den. Det är tydligt att då kunna kvarnarna, därigenom att det icke är möjligt att under några förhållanden stadga priset, därför att införselbevis icke finnas, bjuda lägre pris, än vad själva läget på världsmarknaden betingar.

Ang. inrättande av spannmålslagerhus.

(Forts.)

Ang. inrättan-
de av spann-
målslagerhus
(Forts.)

Herr Bengtsson i Göteborg hade ett mycket egendomligt anförande. Han ansåg, att uppförandet av spannmålslagerhus i de spannmålsproducerande provinserna endast vore ett skåniskt intresse och följaktligen skadligt. Nu är att märka, att även andra provinser än Skåne producera spannmål, och jag tror att de producera mycket mera spannmål i de andra provinserna sammanlagt än vad Skåne kan producera. Jag tror dock, att Skåne har bättre utsikter till att kunna sälja sin spannmål och få högre betalning, än vad övriga provinser kunna få. Därför tror jag, att detta intresse mindre är ett skåniskt intresse, än det är ett intresse för de andra spannmålsproducerande länen.

Han ansåg vidare, att anläggandet av två eller tre spannmålslagerhus på exportplatser icke vore till någon nytta. Han förklarade icke, varför detta skulle vara händelsen. Dessa hans båda uttalanden stå i motsats till varandra, och därför kan jag icke bemöta dem.

Upphovet till motionen är genomskinligt ett skåniskt godsägareintresse — har det påståtts. Jag anser detta vara en mycket svår beskyllning mot herr Ekerot, som, efter vad jag tror mig veta, i sitt län varit en av de förnämsta främjare av det mindre jordbruket i vårt land. Jag tror, att han nedlagt så stora förtjänster i detta avseende, att man icke kan beskylla honom för att föra godsägarnas talan. Såvitt jag kan förstå, har herr Bengtsson icke den minsta sakkunskap i den sak, som han vill yttra sig i, ty han har icke framdragit något enda sakskäl för sina påståenden.

Herr Palmstierna har, såsom nyss herr Hildebrand framhöll, anført åtskilliga stora fördelar för landet, som skulle vinnas genom inrättandet av spannmålslagerhus, men det oaktat anser han, att man icke kan vara med om utskottets utredningsyrkande utan att därmed sammanställas ett yrkande på att spannmålstullarna nedsättas. Det är för mig mycket förvånande, att man kan komma med något sådant, då det här gäller endast en utredning, och att man skulle vara så skugggrädd, att man icke skulle våga sig på en utredning, såvida man icke får vid densamma fästa villkor, som det framdeles, när denna utredning föreligger, kunde vara tids nog att tala om. En överraskande upplysning beträffande dessa införselbevis lämnades av herr Palmstierna, då han sade, att man använde införselbevis till och med vid införandet av tullfri spannmål. Jag förstår icke, huru det på något sätt skulle kunna skada vare sig herr Palmstierna eller statskassan, om någon vore så enfaldig att använda införselbevis, när han skall taga in tullfri spannmål. Om de offentliga spannmålslagerhusen funnits år 1913 och spannmålen då lagrats, hade vi säkert denna vinter icke kommit upp till de ovanligt höga pris, som nu råda; och det hade för de flesta av landets innebyggare väl varit endast glädjande. Huruvida anläggandet av spannmålslagerhus nödvändigt måste vara förenat med införselbevis, vet jag icke; men det är någonting som skall utredas, likaväl som utredningen

skall omfatta och visa, huruvida detta är till nytta eller skada för landet. För närvarande är det icke fråga om något annat, och man skall verkligen vara mycket skuggrädd av sig för att motsätta sig denna utredning, troligen befarande att den skall giva till resultat något, som strider emot egna intressen.

*Ang. inrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)*

På anförda skäl ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr R ö i n g: Herr talman, mina herrar! Den siste ärade talaren påstod, att de, som yrkade rent avslag på utskottets hemställan, gjorde detta till följd av någon slags skuggrädsla och för att bevaka egna intressen. Jag hoppas, att, om det ligger någon sanning i detta påstående, herr Jespersen icke visar sig vara skuggrädd, när en framställning om revision av tullsystemets verkningar en dag kommer in. Det har åtminstone icke varit anledningen till att jag, när jag var förste talare här i afton, yrkade avslag. De av eder, mina herrar, som voro närvarande och åhörde mitt anförande, erinra sig utan tvivel, att jag icke med ett ord berörde frågan om spannmålslagerhusen utan uteslutande sysselsatte mig med frågan om införselbevisens införande i landet. Jag var, såsom sagt, den förste talaren, och det har glatt mig att sedan dess under den långa diskussionen icke en enda i denna kammare — icke ens någon av utskottets ledamöter, som deltagit i behandlingen av detta ärende — yrkat bifall till utskottets hemställan utan de, som icke yrkat avslag, ha förenat sig om det yrkande, som först framställdes av herr Jeansson i Kalmar, nämligen att den del av motiveringen, som berör frågan om införselbevisen, skulle utgå.

Tiden är långt framskriden, så att jag kan nu icke utveckla mina synpunkter på frågan om spannmålslagerhus, men de sammanfalla närmast med dem, som herr Palmstierna här har utvecklat. Jag kan icke annat än rikta en varm vädjan till dem av mina kamrater här i kammaren, som äro liktänkande med mig i dessa frågor, att i afton förena sig med mig om ett rent avslagsyrkande, därför att ett bifall till utskottets hemställan med den ändring, som herr Jeansson i Kalmar föreslagit, skulle lätt kunna missuppfattas, då detta utskottsbetänkande är byggt på en motion med en dylik — jag vågar ännu påstå det — agrarisk motivering som herr Ekerots, vilket just haft till följd, att utskottet givit sitt betänkande den motivering, som det fått. Som frågan nu ligger, anser jag det vore lämpligast, om kammaren beslutar att avslå utskottets hemställan.

Herr E k e r o t: Herr talman! Trots att min röst är lika angräpbar som herr Fabian Månssons — det senare den enda ljuspunkten under aftonens förhandlingar — skall jag ändå be att få säga några ord. Jag gör det främst därför, att min kamrat i jordbruksutskottet, herr Nilsson i Tänga, direkt uppfordrat mig till att tala.

Ang. inrättan-
de av spann-
målslagerhus.

(Forts.)

och jag vill icke göra såsom en annan ledamot i kammaren svara, under det en annan har ordet.

Jag vill då till en början säga, att jag har accepterat herr Jeansons i Kalmar förslag icke med någon som helst entusiasm eller tillfredsställelse, utan därför att jag ansett, att, då alla från utskottet övergivit »skeppet» — jag tror likväl icke, att det är sjunkande — det vore mindre lämpligt — ja, rent av oklokt — att yrka bifall till utskottets hemställan oförändrad och därigenom komma att inverka på dem, som stå obestämda inför denna frågas lösning. Men jag anser i alla fall, att då denna fråga, spannmålslagerhusen, skall utredas måste man komma att i någon mån även beröra spörsmålet om utförselbevisen, och jag tror, att vi skulle vinna på, om det klarades upp huru detta skulle ordnas för framtiden.

Nu har emellertid, då ordet utförselbevis blivit nämnt, många talare gjort precis samma min, som då ordet tull nämnes och herr Fabian Månsson får höra det. Man har slagit ifrån sig med båda händerna. Det tycktes emellertid som om vi ha tänkt oss dessa bevis ganska olika. Jag har icke tänkt mig dem annorlunda än såsom bevis att kunna införa motsvarande slag av varor, d. v. s. spannmål. Härigenom skulle bevisen icke föra med sig de konsekvenser, som från så många håll anförts.

Det har i kväll talats om, att det här gällde det stora jordbrukets intresse. Nej, mina herrar, jag skall be att få säga, att de stora jordbrukarna ha i detta fall mycket litet, i varje fall mindre intresse av saken. De stora jordbrukarna kunna, på grund därav att de föra spannmålen i marknaden mera successivt, se med tämligen likgiltiga blickar på dessa spannmålslagerhus. De behöva dem knappast. Det är tyvärr att befara, att, om dylika spannmålslagerhus komma till stånd, man förlorar stödet av dessa producenter för att upprätta lagerhusen. Detta blir en svaghet, därför att man kan vänta sig att de, genom att icke inträda, skola indirekt motverka dessa sammanslutningar och deras stora ändamål. Det gäller här det mindre och det medelstora jordbruket — de jordbrukare, som avtröska sin spannmål redan på hösten, och som icke ha tillräckliga lagerlokaler för uppläggandet av spannmålen, och som därjämte ha alltför svag ekonomisk ställning för att underlåta att föra ut spannmålen i marknaden, så snart det låter sig göra.

Det har vidare blivit framhållet, att lagerhusfrågan är endast ett skåniskt intresse. Ja, man har t. o. m. smickrat mig med att det gäller endast ett hörn av Kristianstads län, vars intressen man här fört fram. Jag ber att få säga att herrarna må besluta i denna fråga hur som helst, vi skola nog försöka att reda oss nere i Skåne. Andra orter beröras i mycket högre grad. Jag skulle nästan tro, att Mellansverige i detta avseende främst beröres, fastän jag medger, att den föreslagna åtgärden skulle komma att gynna även den brödsädesodling, som i icke ringa utsträckning bedrivs inom den skånska provinsen. Nu är det emellertid så, att jag funnit att när ordet Skåne nämnes i denna kammare, har det samma effekt som när ordet tull nämnes här. Man försöker alltid göra gällande, att det är egennyttiga synpunkter, som

förestava förslagen. Man har klart för sig, att så snart någonting kommer från Skåne, är egennyttan med. Detta smärtar mig en smula, därför att jag liksom varje skåning gärna ville se på hela landets intresse, och jag vill gå så långt, att jag säger, att jag även i denna fråga vill se på Norrlands intresse. Jag är övertygad om, att denna sak, långt ifrån att vara till skada för Norrland, tvärt om skulle komma att bli till ganska stor nytta för denna landsända, därför att man skulle på denna väg möjligen kunna få ett utbyte av spannmål de olika provinserna emellan, och framförallt är jag övertygad om att, om man skulle kunna gå den vägen, man skulle kunna föra verkligen sammanmalet mjöl i marknaden.

Jag ber vidare att få nämna en sak, som berördes i tidningspressen förra hösten, i anledning av de priser, som kvarnarna då betalade till lantmännen. I en del av Skåne, den del, vars intressen ligga herr Nilsson i Tånga närmast om hjärtat, hade lantmännen på ett sammanträde kommit överens om att om möjligt upprätta en andelskvarn, och denna andelskvarn skulle tillgodose lantmännens och de närmast boende konsumenternas behov. Men dess verksamhetsområde skulle möjligen även komma att utsträckas. På grund av sakens egen natur, på grund av de stora kostnader, som upprättandet av kvarnar kräver, kan man ej tänka på att få sådana moderna kvarnar, som först kunna ta ut en tio, tjugu procent av det bästa i spannmålen och sedan göra resten till sammanmalet mjöl, utan jag tror, att man kommer att föra mera normalt sammanmalet mjöl i marknaden.

Detta är ett stort intresse, därför att vårt folk egentligen icke vinner mycket på, att man mer och mer övergår till att begagna utslutande det siktade mjölet; man skulle ha fördel av att använda litet mera av det sammanmalda. Jag tror, att detta syfte skulle kunna om ej uppnås, dock främjas genom uppkomsten av spannmålslagerhus. Men då utförelsebevisen kommit med här på ett hörn, har det skett därför, att innan vi hinna till den utveckling jag här påpekat, det kan hända, att spannmålslagerhusens tillvaro kunde äventyras; blotta tillvaron av dessa utförelsebevis skulle möjligen kunna göra deras tillvaro mera säker. Det är från den synpunkten jag sett saken; jag har aldrig tänkt mig, att man skulle ifrågasätta någon slags premiering, utan endast att man skulle genom statens mellankomst kunna sammanföra lantmännens mången gång vitt skilda intressen. Vi ha i utskottsutlåtandet talat om, att det inte är så lätt att sammanföra lantmännen, det är ganska stora svårigheter förenade därmed. Jag har under min verksamhet inom det län, jag representerar, varit i tillfälle att sysselsätta mig ganska mycket med föreningsrörelsen bland lantmännen och jag har kommit till den erfarenheten, att det ej är så lätt att sammanföra dem. Men jag vet ock, att om det från statens sida visas intresse i en viss riktning, och om man kan peka på, att staten gjort vad staten kan göra, och säga: gör nu vad ni kunna göra, så finner man mera resonans, särskilt när det gäller en fråga av så stor ekonomisk risk och räckvidd som denna. Vi ha varit i tillfälle att bilda andelsslakterier och andels-

Ang. inrättande av spannmålslagerhus.
(Forts.)

Ang. inrättan-
de av spann-
målslagerhus.
(Forts.)

mejerier, men här gäller det en föreningsverksamhet som kräver mycket mera rörelsekapital och som har betydligt större räckvidd.

Innan jag slutar mitt anförande, ber jag få nämna, att, förrän kammarens ledamöter lägga sin röst till förmån för det ena eller andra förslaget, böra de betänka, att frågan kan komma att spela en stor roll för jordbrukets vidare utveckling i vårt land. Vi vilja för landets egen skull, att jordbruket skall bli allsidigt utvecklat, att det inte skall bli utvecklat i en eller annan ensidig riktning. Ett avslag på denna framställning kommer icke att gynna spannmålsodlingen, utan tvärtom skada den. och föra med sig, att Sveriges jordbrukare komma att bli allt mer exporterande, under det att spannmålen alltmer importeras. Låtom oss därför, lantmannarepresentanter från olika landsändar, visa ömsesidig förståelse; låtom oss icke missförstå varandras bästa avsikter.

Herr Molin i Dombäcksmark: Jag har uppkallats av herr Jesperson, som låtit påskina, att jag skulle ha *ändrat åsikt* sedan i fjol. Jag tillåter mig att i anledning av detta uttalande antaga, att herr Jesperson varken läst motionen från i fjol eller motionen för i år ej heller utskottets utlåtande i förevarande ärende. Om han detta gjort, skulle han nämligen funnit på sidan 9, strax efter det utskottet börjat motiveringen, följande passus: »Av motiveringen till nämnda motion» — härmed menas fjolårets motion — »framgår, att densamma delvis haft ett *helt annat syfte*, än den nu förevarande motionen, varvid särskilt bör märkas, att vid de då ifrågasatta lagerhusen, vilka skulle uppföras på statens bekostnad, verksamheten skulle av staten själv bedrivas.» Jag lämnar till de ärade kammarledamöternas eget omdöme att avgöra, huruvida anklagelsen, att jag skulle ha ändrat åsikt, har något som helst fog för sig.

Samtidigt skall jag be att få säga några ord i anledning av vad herr Ekerot i sitt första anförande tillät sig säga, att därest han fått tag i mig, innan han väckte motionen, skulle jag nog preparerats, så att även jag skrivit under den nya motionen. Jag ber då få tala om, att en av medmotionärerna i denna fråga, herr Osberg, och jag äro rumskamrater, att jag haft mycket väl reda på, att den här motionen var i görningen, att han bad mig att skriva på, men att jag satte mig däremot och t. o. m. varnade honom själv för att bära fram motionen.

Vidkommande herr Daniel Perssons uttalande, att jag, som intresserat mig för frågan om spannmålslagerhusen, egentligen bort förena mig i ett beslut, som gällde en förutsättningslös utredning, ber jag få erinra om att femte tillfälliga utskottet i fjol enhälligt avstyrkte motionen.

Nu har jordbruksutskottet tillstyrkt en motion, som till sin innebörd är en helt annan än i fjol. Jag kan då helt naturligt icke gå med på utskottets hemställan på andra villkor än, att hela motiveringen strykes, och att man i stället sätter in motiveringen till fjolårets motion. Under angivna förutsättning skall jag be att få vara med om utskottets slutyrkande. Men det vilja ju herrarna

icke vara med om. Därför ber jag fortfarande få säga ifrån, att jag icke vill vara med om bifall till förevarande jordbruksutskotts utlåtande.

Ang. inrättan-
de av spannmålslagerhus.
(Fortn.)

Till sist vill jag säga till herr Jesperson att det icke är synnerligen trevligt att diskutera med personer, som icke tycks ha klart för sig, vad frågan gäller.

Herr Månsson: Herr talman! Herr Jesperson uppkallade mig genom att påstå, att de nu åsyftade utförselbevisen endast skulle gälla vid införsel av spannmål. Och det vill herr Jesperson inbilla mig! Då hade det varit ganska enkelt; man hade bara behövt taga det yrkande, som professor Heckscher kommit till vid sin utredning. Men man har icke med ett ord, såsom nyss nämndes, berört hans utredning och hans värdefulla arbete i denna fråga, och det har väl berott därpå, att han kommer till följande resultat — jag skall be att få läsa upp några punkter:

»att jordbrukarens ställning gent emot kvarn- eller bryggeriägaren knappast skulle förbättras genom utförselbevisen;

att avsättningen av svensk spannmål i utlandet icke skulle föranleda något i och för sig önskvärt utbyte av in- och utländska spannmålssorter samt att jordbrukaren därför icke av exporten skulle draga annan fördel än den allmänna stegringen i spannmålspriserna;

att en ökning av exporten under höstmånaderna antagligen icke skulle verka prisutjämnande på spannmålen;

att utförselbevisen egentligen skulle gagna jordbrukarna i de områden, som företrädesvis lämpade sig för export, d. v. s. *Götalands kustområden*, vilka redan nu ha högre prisnivå än det inre landet;

att inom dessa trakter fördelen av det högre spannmålspriset huvudsakligen skulle tillfalla de jordbrukare, som i större utsträckning producerade spannmål *utöver sitt eget behov*; samt

att den av utförselbevisen framkallade prisstegringen skulle ha utsikt att kapitaliseras, d. v. s. att framkalla en höjning (eller motverka en sänkning) i jordens taxeringsvärde och alltså egentligen gagna endast dem, som äro jordens ägare *vid tillfället för den nya ordningens införande.*»

Herr Jesperson skall icke tro, att det är någon »skuggrädsla», som tagit sig uttryck på detta sätt, mot en »opartisk och allsidig utredning». Har förslaget här blivit hårdhänt bemött, är det bara ett uttryck för den hisnande häpnad, som medlemmarna av kamraren ha känt över att sådana förslag som detta över huvud taget kunnat se dagen i den svenska riksdagen.

Herr Jesperson tror vidare, att om vi vid krisens början haft detta system genomfört, skulle vi nu ha haft billigare priser. Herr Jesperson, jag är övertygad om, att då skulle vi nu ha haft *hungersnöd*, ohjälplig hungersnöd; då skulle spannmålen ha varit utpumpad ur landet strax efter skörden redan vid krisens utbrott.

Herr Ekerot skall även få en replik av mig. Vi äro gamla antagonister, när det gäller ekonomiska frågor, särskilt tullfrågan. Han säger, att det smärtar honom, att jag misstror honom och tror,

Ang. invrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)

att han är egoist, och tror, att skåningarna äro egoister i sådana här frågor, när de begära ökad tull och ökade förmåner på alla områden. Jag får säga, att herr Ekerots smärta gläder mig, under antagandet att den kommer av den sorg, som är efter Guds sinne, och den man icke ångrar. Jag antar då, att förslagen från Skåne nu skola bli litet mera färgade av hänsyn till det övriga landet, än vad de hittills varit.

Herr Ekerot sade vidare det dyrbara ordet, och det må vi taga vara på, att enbart tillvaron av införselbevis skulle trygga lagerhusen. Ja, så lät det också, när tullarna kommo; icke skulle man utnyttja dem, nej bevars väl, så simpel hade man aldrig varit, att man haft sådana tankar, nej, blotta *tillvaron* av tullar skulle skydda industrien och jordbruket o. s. v. Men nu kommer herr Ekerot och förklarar, att ett avslag å det nu föreliggande förslaget icke kommer att gynna, utan i stället att skada spannmålsodlingen. Det vittnar om, huru allting på jorden är förgängligt. Jag trodde förut, att det var skånehögerns första trosartikel, att spannmålsodlingen var baserad på tullarna, men om jag får tro herr Ekerot och personer från hans hemtrakt, ha tullarna nu alldeles förlorat sin betydelse med avseende å spannmålsodlingen och sädens växtkraft, och om några dagar kanske vi få därför se herr Ekerot vara med om att taga bort en samling lagparagrafer så onyttiga, som paragraferna om spannmålstullarna alltså äro.

Herr H a m i l t o n: Då föreliggande ärende debatterades inom utskottet, var jag icke där närvarande, enär jag hade avstått min plats till en av suppleanterna, som var mera intresserad av denna fråga, än vad jag för min del är. Jag ägnade därför icke någon vidare uppmärksamhet åt utskottets motivering, men får nu förklara, att jag delar herr Jeansson's i Kalmar uppfattning, att det vore olämpligt att nu begära en utredning rörande utförselbevis.

Jag tror, att man här blåst upp själva sakfrågan till vida större dimensioner, än vad den i verkligheten förtjänar. Jag ser frågan vida enklare. Jag ser i densamma allenast ett sätt för staten att understödja de ekonomiskt mindre väl situerade jordbrukarna och låta dem komma i en mera oberoende ställning, än vad de nu äro, i förhållande till de stora kvarnbolagen och spannmålsgrossisterna. Såsom här mer än en gång i dag framhållits, måste en stor del av de mindre burgna jordbrukarna, när trösken gått över, sälja sin spannmål, då de sakna plats att lagra densamma och för övrigt äro i behov av pengar. Jag har också tänkt mig, att det understöd, som staten skulle lämna till uppförande av spannmålslagerhus, skulle ges åt de kooperativa jordbruksföreningarna. Jag vill här taga ett exempel från den provins, jag tillhör. Där finnas icke mindre än omkring etthundrafemtio kooperativa lantmannaföreningar med ett medlemsantal av 5- å 6,000. De ha en gemensam byrå eller en centralförening i Malmö, och genom denna göra de uppköp av lantmannavaror såsom foder o. d. Men det ligger också inom ramen av föreningarnas verksamhet att förmedla försäljningen av medlemmarnas förråd av spannmål. Den-

na del av verksamheten har emellertid icke kunnat utvecklas, just därför att lantmännen icke kunnat hålla på sin spannmål, utan måst sälja den, så fort som säden blivit tröskad. Jag tror, att det vore en ganska god uppgift för staten, om der ville understödja dessa kooperativa föreningar genom att bevilja dem 'ån för uppförande av spannmålslagerhus på olika platser i orterna, så att ett antal föreningar, en 5, 6 stycken, kunde slå sig tillsammans om ett lagerhus. Jag tror icke, att detta skulle i rikaste mån verka till skada för konsumenterna; det skulle icke höja priset på spannmålen, men däremot säkerligen minska den förtjänst, som spannmålsgrossisterna i närvarande stund förskaffa sig på dessa mindre burgna jordbrukares bekostnad.

*Ang. inrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)*

Frågan synes mig alltså icke vara så stor, som den här blivit upplåst till, utan den är helt enkel, och jag ber för min del att få ansluta mig, icke till utskottets motivering, men till dess kläm, till vilken senare jag yrkar bifall.

Herr Nilsson i Tånga: Endast ett par ord med anledning av det svar, som herr Ekerot här gav mig. Vad han där sade bestyrkte det jag yttrade i mitt första anförande, nämligen att herr Ekerot vore medveten om de svårigheter beträffande utförelsebevisen, som jag här uttalat. Det skulle nog bli så, att de syntes ej mer, men funnos där ändå, och om man finge diskutera denna fråga litet längre med herr Ekerot, tror jag, att han skulle återkomma helt till sin första kärlek, utförelsebevisen. Ty han yttrade i sitt anförande, att utförelsebevisen kunde under vissa förhållanden vara bra att ha med hänsyn till lagerhusen — jag kommer nu icke alldeles ihåg ordalagen, men det var något i den vägen, som hans ord föllo sig.

Jag begärde egentligen ordet med anledning av ett yttrande från min granne här till höger. Han sade nämligen, att om riksdagen avslog detta förslag, vore detta ett uttryck för en skugg-rädsla gent emot en utredning. Jag vet icke, om herr Carl Persson i Stallerhult varit närvarande här under denna debatt, men om han så varit, torde den ha varit ganska intressant för honom, ty han yttrade på förmiddagen, när vi här behandlade ett tillfälligt utskottsutlåtande, att riksdagen hade en viss benägenhet att så där utan vidare skriva till Kungl. Maj:t, och att man därvid resonerade som så, att sedan frågan väl blivit utredd, finge man taga ställning till densamma, och en liknande tankegång låg även i herr Jespersons anförande. Men även om man kan göra något sådant gällande, bör man dock icke vidare utveckla detta, ty riksdagen tar väl i alla händelser en viss ståndpunkt i de frågor, var i riksdagen begär utredning. Riksdagen begär väl icke en utredning blott för utredningens egen skull, utan riksdagen har väl i och med detsamma intagit en viss ståndpunkt till det spörsmål, som skall utredas, och så gör riksdagen även i föreliggande fall, om riksdagen begär den nu föreslagna utredningen.

Ang. inrättan-
de av spannmåls-
lagerhus.
(Forts.)

Herr Palmstierna: Innan talmannens klubba faller, ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet på två saker. Här synes åtminstone en stor del av kammarens ledamöter ha den uppfattningen, att för den händelse det yrkande bifalles, som först blivit framställt av herr Jeansson i Kalmar, skulle hela frågan om utförselbevis vara avförd. Men den, som läser den riksdags-skrivelse, som då skulle avlätas, komme dock till en helt annan mening, ty i utskottets motivering kvarstår följande ord: » — finner sig utskottet kunna i huvudsak tillstyrka motionärernas förslag . . . »

Det är väl icke heller så underligt, om herr Ekerot har instämt i detta yrkande, ty han har fullständigt klart för sig, att med en sådan utredning även blir förknippat spörsmålet om utförselbevis, och i sitt anförande nyss framhöll han också detta ganska tydligt. Detta var den ena saken, jag här ville framhålla och varav sålunda framgår, att kammaren icke gärna bör med den utgångspunkt, som här blivit framlagd, gå med på det av herr Jeansson i Kalmar nu gjorda yrkandet.

Den andra var, att här oupphörligt och oupphörligt framhållits nödvändigheten av en utredning i frågan. Men, mina herrar, i sitt betänkande framhåller ju utskottet självt, att lantbruksstyrelsen har gjort en framställning till Kungl. Maj:t i ärendet och »därjämte hava från åtskilliga andra myndigheter — förutom statskontoret — yttranden inkommit i frågan, som emellertid ännu icke torde föreligga i fullt utrett skick». Således pågår en utredning. Vad plägar kammaren under sådana förhållanden vanligen göra, när man vet, att en utredning, föranstaltad av Kungl. Maj:t, pågår? Då plägar ju kammaren i regel icke fatta beslut om utredning. En sådan ställning intog kammaren i förmiddags beträffande bevillningsutskottets olika förslag, och då synes det mig, att vi i konsekvens därmed också i kväll, med hänsyn till att en utredning faktiskt pågår, icke böra fatta någon ståndpunkt, i all synnerhet icke från så oklara utgångspunkter som dessa motioner, varför jag, herr talman, även med hänsyn till dessa rent *formella* skäl ber att få yrka avslag.

Herr Jeansson i Kalmar: Jag tror, att den föregående talaren gjorde sitt yrkande på grund av ett misstag, eller på grund av att han icke hört mitt yrkande. Jag ber att få upplysa honom om vad jag har yrkat, varigenom motiveringen för hans yrkande kommer att förfalla, och han torde kunna instämma med mig. Jag har nämligen yrkat, som herr talmannen vet, att punkten »Vid» till och med »utförselbevis» borttages och att efter »motionärernas förslag» skall tilläggas »Beträffande inrättande av spannmålslagerhus» etc. Således är det endast detta senare som det skall skrivas om, ej om utförselbevis. Alltså förfalla hans invändningar helt och hållet.

Herr Hamilton: Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att enligt mitt yrkande, där jag utesluter motiveringen och blott yrkar bifall till utskottets hemställan, naturligtvis icke kan ifrågakomma, att frågan om utförelsebevisen kommer in under utredningen.

Ang inrättande av spannmålslagerhus.
(Forts.)

Herr Palmstierna: Det har icke alls gått mig förbi, tvärtom, att motionärerna säga, att spannmålslagerhusfrågan icke bör upptagas till prövning annat än i samband med utförelsebevisen. Och när man sedan skriver till Kungl. Maj:t beträffande spannmålslagerhusen, så måste var och en läsa detta på så sätt, att båda sakerna äro involverade.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till det yrkande, som under överläggningen framstälts av herr Jeansson i Kalmar 3:o) bifall till det av herr Hamilton gjorda yrkandet samt 4:o) avslag å såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning varav och sedan till kontraposition antagits den under 2:o) upptagna propositionen, nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren avslår såväl jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 23 som de i ämnet väckta motionerna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Jeansson i Kalmar under överläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 106 ja mot 65 nej, vadan kammaren avslagit såväl utskottets hemställan som de i ämnet väckta motionerna.

§ 4.

Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av en av herr Molin i Dombäcksmark väckt motion, nr 154, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för vård och tillsyn åt ännu kvarvarande milstolpar, föredrogs härpå; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 5.

Ang. rättshjälp
åt genom
olycksfall i
arbete skadade
arbetare.

Efter nu skedd föredragning av andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av herr Törnkvists m. fl. motion, nr 161, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av kostnadsfri rättshjälp åt genom olycksfall i arbete skadade arbetare, yttrade:

Herr Söderberg i Stockholm: Jag kan icke, herr talman, låta detta tillfälle gå mig alldeles förbi utan att säga några ord om den sak, som motionären här framfört. Han har i likhet med en hel del andra motionärer — vilket är mycket förklarligt — icke observerat, att denna del av olycksfallsförsäkringsfrågan ligger under utredning. Det är numera så här i riksdagen, att skall en ledamot väcka en motion — åtminstone är det så i en ofantlig mängd frågor — bör han först mycket noga undersöka, huruvida respektive ärende ligger under utredning eller ej. Annars faller han lätt offer för, att framställningen blir avslagen på den grund, att frågan redan ligger under utredning.

Vad nu beträffar den frågan om olycksfallsförsäkringen i dess helhet, som ligger under utredning, är det en hel del år sedan riksdagen beslöt att skriva till Kungl. Maj:t om saken. Det är med den frågan som med en hel del andra, som beröra industriarbetarna på det allra närmaste. Jag antager, att denna utredning för närvarande icke är någon egentlig utredning alls, utan att hela ärendet vilar. Jag har mig icke bekant, huruvida ålderdoms- och invaliditetsförsäkringskommittén ännu håller på med saken, eller om Kungl. Maj:t har hänskjutit den till en annan kommitté. På samma sätt förhåller det sig med en annan sak, som berör arbetarna, nämligen frågan om hemarbetslagstiftningen, som jag anser mig kunna taga mig friheten att nämna i detta sammanhang. När arbetareskyddslagen antogs 1912, utlovades i propositionen, att den del, som då utbrutits, nämligen frågan om hemarbetet, skulle bli föremål för en utredning, och dåvarande departementschefen förklarade, att han hoppades, ganska snart till och med, om jag minnes rätt, kunna förelägga riksdagen ett lagförslag i ärendet. Jag tror mig ha, mig bekant, att den utredningen icke alls pågår utan vilar. Och så är det kanske med en hel del av andra ärenden, där respektive utskott grundat sitt avslagsyrkande på, att vederbörande ärende redan är föremål för utredning. Under tiden lida arbetarna under de missförhållanden som behöva rättas. Det är en sak, som industriarbetarna lida av i allra högsta grad, att olycksfallsförsäkringslagen i sin helhet är så otillfredsställande som den är, och det icke blott i den detalj, som gäller rättshjälp åt dem, som behöva det, gent emot bolag och andra arbetsgivare etc.

För övrigt, herr talman, tycks det vara en ödets skickelse, att dessa frågor, som beröra arbetarna, i regel — åtminstone tror jag, att det hänt, så länge jag varit med — behandlas så här på

nattkröken, sedan kammaren är fullkomligt uttröttad av diskussioner på andra områden och i andra ärenden, och man skänker i regel dessa frågor en ofantligt liten uppmärksamhet. Jag menar emellertid, herr talman, att en sådan fråga som denna bör åtminstone icke i denna kammare få gå spårlöst förbi, utan att man skänker den någon uppmärksamhet. Och det är det jag nu tager mig friheten göra.

*Ang. rättshjälp
åt genom
olycksfall i
arbete skadade
arbetare.
(Forts.)*

Regeringsbanken är tom, så att till den kan man icke tala. Men skulle orden möjligtvis tränga fram, skulle jag vilja säga, att Kungl. Maj:t under dessa tider — de må för övrigt vara hur orosfyllda som helst — bör kunna låta ett lugnt undersökande utredningsarbete beträffande dessa ämnen i alla fall fortskrida. Vi må erinra oss, vilken tid ett sådant ärendes utveckling tager. Först skall kommittéarbetet avslutas. Sedan skall kommittébetänkandet remitteras till olika korporationer och myndigheter. Sedan skall det komma igen till Kungl. Maj:t, varpå lagrådet skall höras, och därpå överlämnas det till riksdagen för behandling där. Det tar alltså en lång tid, i synnerhet om man tänker på det oerhörda omfång, som kommittéutlåtandena fått på senare tider. Vi fingo — jag vill i förbigående omnämna det — för litet sedar en skrivelse från riksgäldskontoret, att vi där kunde avhämta några kommittébetänkanden, som det fanns gott om. Det var en del saker vi kunde få där, som jag intresserade mig för, och jag har nu varit där nere och fått en hel del, små nätta, lätthanterliga aktstycken från den gamla tiden, vilka jag antager, att det icke tog så oerhört lång tid att författa och som icke voro omöjliga för folk att tränga igenom. Nu komma tre, fyra band i stöten, betänkanden, med vidlyftiga sakregister, av den mest oerhörda omfattning, som skola remitteras till myndigheterna och andra. Det tar tid att utarbeta allt detta. Jag skulle önska, att Kungl. Maj:t låte dessa utredningar för arbetarna taga fart, så att de bleve färdiga så fort som möjligt och så att man kunde komma till ett bättre sakernas tillstånd för industriarbetarna, vilka det här närmast gäller.

Herr talman! Jag har intet yrkande att göra.

Häruti instämde herrar *Ingvarson* och *Persson* i Västervik.

Herr *Törnkvist*: Herr talman! Endast ett par ord i denna sena timma av detta plenum. Jag skall villigt erkänna å både mina och mina medmotionärers vägnar, att när vi sökt igenom alla labyrinter av riksdagshandlingar, har det undgått oss, att denna fråga varit föremål för motion år 1909 och att riksdagen då beslöt en skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet. Men jag skall samtidigt be att få understryka, att även om detta upptäckts, så hade motionen likväl framkommit, då nyssnämnda skrivelse, kan jag säga, alls icke vidrör den kärna av frågan, som motionen vill peka på och framhålla. Jag vill endast hänvisa kammarens ärade ledamöter till den P. M. från riksförsäkringsanstalten, som

Ang. rättshjälp
åt genom
olycksfall i
arbete skadade
arbetare.

(Forts.)

finnes vidfogad detta häfte å sid. 10. Ni skola av densamma finna, att den skrivelse som utgjorde, vi kunna säga sammanfattningen eller slutresultatet av nämnda P. M., bygger i första hand på punkt 1:o i denna P. M. Det är över huvud taget det enda positiva i skrivelsen, som man kan tala om, och enligt min och mina medmotionärers syn på denna sak blir det, därest ett resultat eller lagförslag framlägges med detta yrkande såsom grundval, en ny tillkrängling, ja, försämring av den ställning, som arbetarne hava. Såsom herrarne känna till uttalades samtidigt, att den rätt, som riksförsäkringsanstalten nu har att på samfällt framställd fråga från skadad arbetare och från arbetsgivare angående vissa saker avgiva utlåtande, skulle utsträckas, så att den skulle finnas även när en av parterna framställer sådan fråga. Men nu vill man genom skrivelsen införa samma metod i det spörsmål där det gäller avgörande av frågan om ersättning åt arbetare.

Jag vill å mina och mina medmotionärers vägnar peka på att frågan om rättshjälp åt arbetare likaväl som frågan om ersättning åt skadade arbetare eller skadade arbetares anhöriga eller dödade arbetares anhöriga är en samhällsfråga och icke en fråga, som endast rör arbetarne och deras anhöriga å ena sidan och arbetsgivarna eller bolagen å den andra. Samhället har *skyldighet* att se till att rätt skipas, och vi ha velat pointera, att det är icke statsmakterna värdigt att på det sätt, som skett och fortfarande sker, kasta ut tvistefrön mellan skadade arbetare och deras arbetsgivare, vilket faktiskt blir följden av att arbetarne ensamma tvingas att framställa sina anspråk. På samma gång jag säger detta, vill jag uttala min fulla anslutning till den siste talarens kritik över den långsamhet, varmed detta ärende beredes av vederbörande.

Anledningen till att jag icke reserverat mig i utskottet till förmån för motionen är, att det meddelats, att denna fråga föreligger för bearbetning hos den nämnda kommittén, och man har gjort sig förhoppning om att denna kommitté skall bliva färdig med sitt arbete redan ganska tidigt i sommar. När jag fick en sådan anslutning inom utskottet till den tankegång, som jag framhållit i motionen, utan att någon reservation förekom, nöjde jag mig med detta, då ju utskottets välvilliga motivering måste komma att beaktas av vederbörande. När framdeles frågan kommer före i riksdagen, så blir det ju tillfälle för mig att, därest anledning därtill gives, framhålla de synpunkter, som jag dels i motionen dels nu i korthet sökt göra gällande.

Så, herr talman, ligger och så har frågan legat för mig.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Interpellation.

Herr Berg i Munkfors, som yttrade: Herr talman! Vid behandling av fjärde huvudtiteln punkt 43 om anslag till vinterfälttjänstövningar tillät jag mig att fästa herr krigsministerns uppmärksamhet på, hurusom värnpliktige vid en resa från Boden voro utsatta för stor risk till liv och lemmar därigenom att de måste resa i oeldade järnvägsvagnar. Något svar erhöles ej huruvida vederbörande tänkte vidtaga åtgärder för att rätta påtalade missförhållande. Nu ingå ytterligare flera uppgifter om samma sak, dels till tidningspressen och dels till riksdagsmän. Jag anför här ett brev, infört i Stockholms-Tidningen för den 17 mars, som visar att omnämnda resor till och från övningsplatserna delvis varit av synnerligen svår art:

»(Från vår enskilda korrespondent.)

Härnösand den 16 mars.

En korrespondent till Hernösands-Posten har lämnat en sorgligt uppseendeväckande skildring från det förut omtalade truppförande extratåg, som den 29—30 januari avgick med värnpliktiga av 1904 års klass från Sollefteå till övre Norrland och den 30—31 samma månad återvände till regementet. Framställningen, som helt stöder sig på bevisliga fakta, ögonvittnen och förhørsprotokoll, återges av H.-P. med ett påpekande av, att de tillfälliga missförhållandena ej bero på militärbefällets utan uteslutande på vederbörande järnvägstjänstemäns dispositioner för trupptransporten i fråga.

Tåget bestod av ett 20-tal personvagnar av äldre modell och fördes av kaptenen vid Västernorrlands regemente frih. C. H. von Vegesack. Redan vid inlastningen konstaterades, att vagnarna voro kalla, och efter hand som resan fortgick, tilltog kölden i ohygglig grad. Vid framkomsten efter 20 timmars resa var truppen i mycket medtaget tillstånd, och samtliga vagnarnas passagerare voro förkylda. Endast i en hade temperaturen varit någorlunda dräglig.

Löjtnant Stjärndahl, den kompanichef, som hade att emotaga de värnpliktiga, anställde genast förhör, och av förhørsprotokollet, vilket insänts till vederbörande myndigheter, framgår, att temperaturen i vagnarna under resan höll sig under 10 grader Celsius. Väggarna voro isbeklädda och de resande hade frusit fast på bänkar och vid väggpaneler. Orsaken till kölden i kupéerna var, att värmeledningen var trasig och att temperaturen ute var synnerligen bister — 35 grader.

Att i ett så långt trupptåg endast en toalett fanns, är också ett förhållande, som ej vittnar om omtanke. En massa förkylningsfall inträffade, och av dessa fingo tyvärr — ett par dödlig utgång. Reservunderbefälet, värnpliktige M. 377 Hedzén,

Interpellation. folkskollärare i Indahl, insjuknade i lunginflammation, som han ådragit sig vid resan, och dog den 25 februari. Värnpliktige 133 Östberg, hemmansägareson från Stöde, hade under resan somnat, och när han vaknade, var huvudet fastfruset vid väggen. Han ådrog sig härigenom lunginflammation, för vilket han dock förut var disponerad.

Östberg dog den 28 februari.

Vid återresan från Sollefteå strejkade ånyo värmeledningen, och vid Boden måste man reparera densamma. Några stationskarlar och eldare lågo under tåget för att utföra detta arbete, då tåget utan vidare satte sig i gång. Tågbefälhavaren, kapten von Vegesack och en annan officer, vilka stodo ett stycke därifrån, märkte ej tågets rörelse förrän de fingo höra ett hjärtskärande skrik. Alla utom en hunno dock kravla sig fram. Denne fick i en massa maktlösa personers åsyn båda benen avkörda strax nedanför knäet. Kapten v. Vegesack hade ej givit tillstånd till tågets igångsättande, vilket skett på order av ett ungt stationsbiträde, som förklarade att det måste föras fram 'blott några meter för att släppa på gas i ledningarna'. För fullständigande av den föreliggande historien kan nämnas, att då kapten v. Vegesack gjorde sig underrättad om, huru den överkörde befann sig, var denne lagd på en soffa i väntsalen och förblödde ur sina sår, väntande på att med nästa tåg bli transporterad till lasarett. Kaptenen påyrkade då, att stationskarlen med skyndsamhet måtte föras till garnisonen, där alltid någon militär kirurg åtminstone kunde göra en första behandling.»

Kraftiga åtgärder måste vidtagas för att hindra att den värnpliktiga ungdomen, landets värdefullaste levande kraft, hanteras på ett så obarmhärtigt och upprörande sätt. En sådan behandling är farlig ur flera synpunkter än hygieniska och mänskliga. Med hänsyn härtill hemställer jag vördsamt om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet få framställa följande frågor:

1:o) Har herr statsrådet fått meddelande om de svåra förhållanden under vilka vissa värnpliktiga, som varit kommanderade till tjänstgöring i övre Norrland, måste resa?

2:o) Ämnar herr statsrådet vidtaga åtgärder för att förebygga, att de värnpliktiga framdeles utsättas för samma faror?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 7.

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till

förordning om ändrad lydelse av 32 § i förordningen den 9 juni 1871 angående fattigvården;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om årsstämming;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande vissa bestämmelser om insändande till hovrätt av underrätts dombok; och

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckt motion om likställighet mellan städer och landsbygd i avseende å antalet representanter i landsting; och

nr 8, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 21 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 5, angående regleringen av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till sjöförsvarsdepartementet;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av medel för understödjande av arbetslösa tobaksarbetare jämte två i ämnet väckta motioner; och

nr 18, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens åttonde huvudtitel;

lagutskottets utlåtande, nr 14, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till instruktion för riksdagens justitieombudsman och instruktion för riksdagens militieombudsman, dels och i ämnet väckt motion;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om bidrag av statsmedel till kommun, som i sin tjänst anställer examinerad sjuksköterska; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om åtgärder för fredsfrågans lösning; och

nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande av internationella överenskommelser om nationaliteternas rätt att leva sitt eget fria liv.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Sommelius</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 22 mars,	
» <i>Erlansson</i>	» 6 » » » » 18 »	
» <i>Henrikson</i>	» 2 » » » » 19 »	
» <i>Julin</i>	» 6 » » » » 19 »	och
» <i>Nilsson i Tånga</i>	» 3 » » » » 19 »	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11,17 e. m.

In fidem
Per Cronvall.